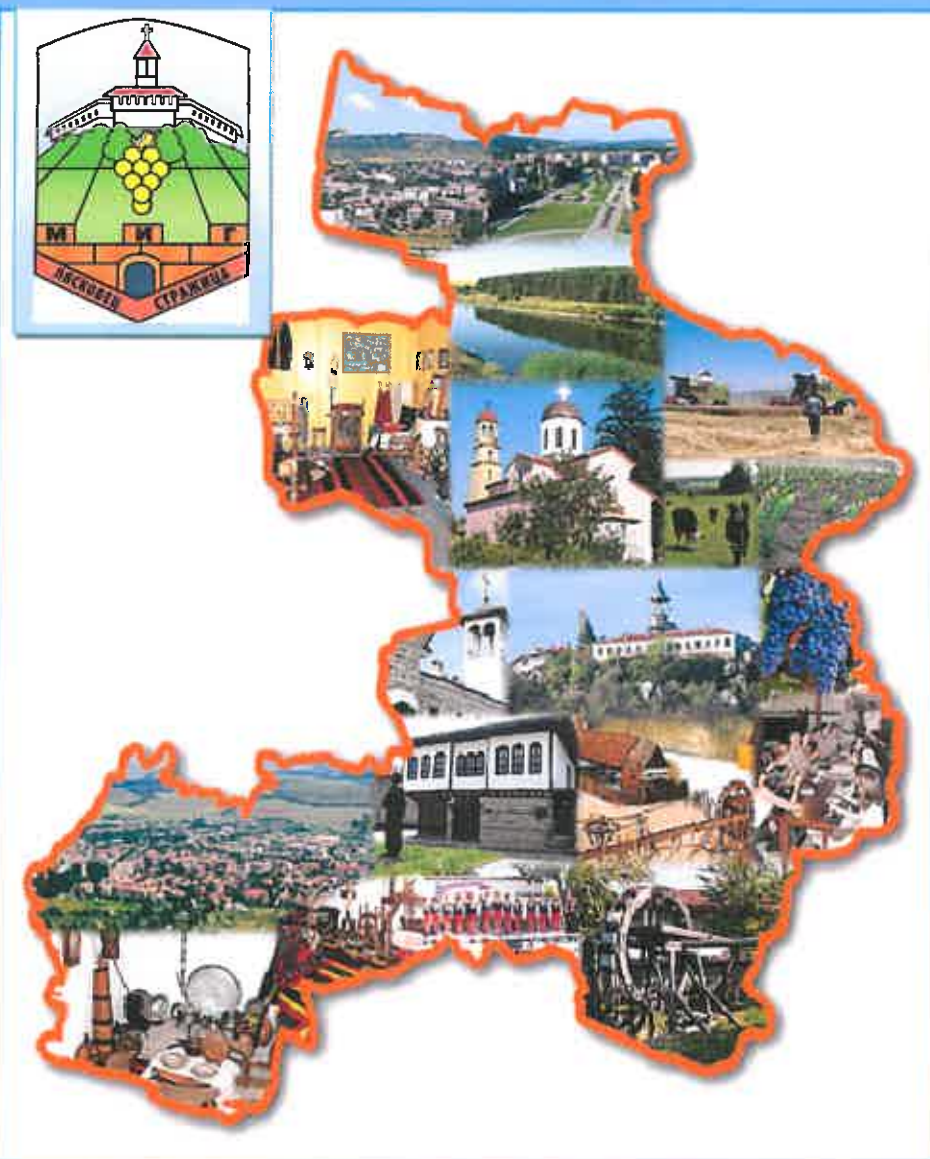

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

СДРУЖЕНИЕ „МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА ЛЯСКОВЕЦ – СТРАЖИЦА”

**Проучване „Анализ на нуждите и
потенциала за развитие на територията по
подхода Водено от общностите местно
развитие. Създаване на база данни с
характеристики на територията на МИГ”.**

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

СДРУЖЕНИЕ „МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА ЛЯСКОВЕЦ – СТРАЖИЦА”

I. ВЪВЕДЕНИЕ.

1. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА „ЛЯСКОВЕЦ – СТРАЖИЦА”.

МИГ „Лясковец-Стражица” е Юридическо лице с нестопанска цел, учредено на 22 март 2010 г. като резултат от изпълнени дейности по проект на подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони” от Програма за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. По проекта е създаден капацитет за прилагане на подхода Лидер на територията на общините Лясковец и Стражица, регистрирана е МИГ, разработена е Стратегия за местно развитие съвместно с всички заинтересовани страни и представители на местната общност, извършени са богат набор от текущи информационни дейности, създаден е административен капацитет.

На 13.10.2011 г. МИГ „Лясковец - Стражица” подписа договор за одобрение на Стратегия за местно развитие с общ бюджет 4 000 000 лева, по мярка 41 „Прилагане на стратегиите за местно развитие” и по мярка 431-1 „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегии за местно развитие” от приоритетна ос 4 „ЛИДЕР” на Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г.

Към днешна дата МИГ „Лясковец - Стражица” е изпълнил успешно своята Стратегия за местно развитие с постигнати основни стратегически цели:

- Подобряване на качеството на живот в територията, чрез разнообразяване на възможностите за заетост, повишаване на качеството на услугите за населението и укрепване културните традиции на местната общност;
- Засилване конкурентоспособността на земеделските стопанства и преработените в тях продукти, за по-добра пазарна реализация;
- Подобряване капацитета на местната общност за управление развитието на територията, чрез ЛИДЕР подхода.

За четири годишен период на прилагане на Стратегията за местно развитие МИГ „Лясковец – Стражица” е изпълнен 97% от предвидения бюджет за инвестиции в общо 10 мерки от ПРСР. Това сериозна мотивация и заявка за надграждане на постигнатите резултати, поддържане и разширяване на създадения капацитет на територията на МИГ „Лясковец – Стражица”.

Мултифондова стратегия за местно развитие, която ще има целенасочени дейности за постигане на социалното приобщаване и намаляване на бедността, за съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, за използване потенциала на културното наследство, за фокусиране върху иновациите и насърчаване на устойчивата и качествена заетост.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Местните инициативни групи са инструмента за прилагане на подхода Лидер/Водено от общностите местно развитие в Програма за развитие на селските райони 2014 г. – 2020 г. и реализиране на Мултифондови стратегии за местно развитие.

Територията на общините Лясковец и Стражица притежава добри ресурси и условия за успешна работа по подхода Лидер през новия програмен период именно с изпълнението на Мултифондова Стратегия за местно развитие.

Новото лице на подхода Лидер-Водено от общностите местно развитие определя още по-важна и още по-активна роля на представителите на общностите за местно развитие, важно е тяхното включване, привличане и съпричастност за съвместно използване на всички новосъздадени възможности.

2. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ В НАСТОЯЩОТО ПРОУЧВАНЕ.

Извършването на настоящото проучване и анализ на територията на МИГ е във връзка с предстоящо разработване на Стратегия за местно развитие и прилагане на подхода Водено от общностите местно развитие.

Извършените проучвания ще позволят на МИГ да направи избор относно възможностите за разработване и прилагане на Еднофондова или Многофондова стратегия за местно развитие.

Анализираните ресурси и потенциал на територията на МИГ, както и готовността на местните общности да прилагат нова стратегия ще осигури на МИГ правилен подход при предстоящото стратегическо планиране и балансиране на бюджета от отделните оперативни фондове.

Събраната и обработена информация ще бъде количествена база-данни за проследяване и измерване на устойчивостта за бъдещите инвестиции чрез Стратегия за местно развитие.

Сред основните цели и задачи на настоящото проучване са:

- Да се формират мнения и обосновани заключения, които да послужат за вземане на решение относно избора за разработване на **Еднофондова** или **Многофондова** стратегия за местно развитие;
- Да се анализират и оценят нуждите и потенциала за развитие на територията по подхода Водено от общностите местно развитие;
- Да се създадат база данни с характеристики на територията на МИГ „Лясковец – Стражица”;
- Да се направи оценка на ресурсите за социални иновации и конкурентноспособност.

3. ОПИСАНИЕ НА ПОЛЗВАНАТА МЕТОДОЛОГИЯ.

Методите за извършване на настоящия анализ включват набор от утвърдени техники, които се прилагат в аналитичните практика за проучвания в селските райони:

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Събиране, проучване и анализ на документи и информация (доклади за състоянието на общините Лясковец и Стражица, вкл. териториалните им характеристики, резултати от изследвания, проучвания, обратна информация от заинтересованите страни и др.);
- Провеждане и анализ на анкетни проучвания чрез предварително разработени въпросници (до заинтересовани лица от публичния, частния и гражданския сектор на територията на МИГ);
- Анализиране на документални източници с характеристика на територията на МИГ (вкл. стратегии, планове и програми за развитие);
- Извършване на анкета на територията на МИГ за мин. 200 лица - заинтересовани страни;
- Създаване на база-данни с характеристика на територията;
- Извършване на SWOT анализ на територията;
- Изготвяне на препоръки относно готовността на заинтересованите страни да прилагат социални иновации;
- Формулиране на изводи и обосновани мнения относно това, каква Стратегия за местно развитие да разработва и прилага МИГ;
- Документиране на изследването на електронен и магнитен носител;
- Документиране на изследването.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

II. СЪСТОЯНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ.

1. ПРИРОДО - ГЕОГРАФСКИ И РЕСУРСЕН ПОТЕНЦИАЛ.

МИГ „Лясковец – Стражица” е разположена в Северен централен район и заема част от Дунавската хълмиста равнина и предбалкана в границите на общините Лясковец и Стражица. В източна посока територията на МИГ граничи с общините Попово и Антоново, които са част от област Търговище. На юг територията на МИГ граничи с община Златарица. На север територията на МИГ граничи с община Бяла, която е в състава на общините от област Русе. На запад територията на МИГ граничи с общините Велико Търново и Горна Оряховица, а така също и в една съвсем малка гранична част с община Полски Тръмбеш.

Надморската височина е от 40 до 480 м. Климатът е умереноконтинентален, характеризира се с горещо лято и студена зима. През последните години се наблюдава тенденция към известно смекчаване на континенталността. Климатът в района се формира вследствие на нееднакво трансформираните океански въздушни маси от запад и северозапад и по-рядко от север и североизток. Почвите са от различни видове черноземи, алувиално – делувиални ливадни, тъмно сиви горски почви, сиви горски почви и светло сиви горски почви. На територията се срещат и сиво кафяви горски почви, което е основна предпоставка за отглеждането на житни култури, зърнени култури, зеленчукопроизводство и лозарство. Различните видове черноземи преобладават в северната част на община Лясковец, северната и северозападната част на община Стражица, а различните видове сиви горски почви в южната част на община Лясковец, източната и южната част на община Стражица. Алувиално-ливадните почви са разположени край реките. Характерът и структурата на почвената покривка, климатичните особености и разнообразието на релефа са предпоставка за високо естествено плодородие.¹

Природно-климатичните условия благоприятстват развитието на определени селскостопански подотрасли, чиято продукция от своя страна формира част от суровинната база на преработващата промишленост, а търговията става инструментът за реализиране на местната продукция.

Територията на МИГ е съставена от общините Лясковец и Стражица.

Община Лясковец е разположена върху площ от 177,4 км² в Централна България, в подножието на Централна Стара планина.

Община Стражица е разположена върху площ от 508 км² в североизточната част на област Велико Търново.

И двете общини се намират в Северен централен район за планиране. Общата площ на територията на МИГ е 685.4 км².

Територията на МИГ се състои от 28 населени места: гр. Лясковец и селата: с. Драгижево, с. Джулоница, с. Добри дял, с. Козаревец и с. Мердания, гр. Стражица и селата: с. Асеново, с. Балканци, с. Благоево, с. Бряговица, с. Виноград, с. Владислав, с. Водно, с. Горски Сеновец, с. Железарци, с. Кавлак, с. Камен, с. Кесарево, с. Лозен, с. Любенци, с. Мирово, с. Николаево, с. Нова Върбовка, с. Ново Градище, с. Сушица, с. Теменуга и с. Царски Извор.

¹ Източник: Публично-достъпна документална информация.

„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони: Европа инвестира в селските райони”

Балансът на територията на община Лясковец показва степен на урбанизация над средната за страната. Основният дял от територията на общината - приблизително $\frac{3}{4}$, е зает от земеделски територии, което съчетано с почвените и климатични условия в общината е предпоставка за развитие на селското стопанство. Урбанизираните територии са 10,5%. Делът на земеделските територии в общината е с 5,7 процентни пункта по-висок от средния за страната и 10,4 от средния за областта. Същевременно делът на горските площи е значително по-нисък от средния за областта и за страната.

Балансът на територията на община Стражица има следната структура: 67.1% земеделски фонд, 24.8% горски, 6.2% урбанизирани територии, 1.2% водни течения и водни площи, 0.05% за добив на полезни изкопаеми и 0.07% за транспортни нужди. Преобладаващият дял на земеделския фонд предполага икономическа специализация на общината в аграрния сектор, чиято характеристика се потвърждава и от представените по-долу данни за местната икономика, утвърждавайки сектора като втори по значимост за развитието на територията следата този на промишлеността.²

Районът се характеризира със специфична флора и фауна, с редки и изчезващи видове, включени в червената книга на България и голямо разнообразие от ценни лечебни растения, запазени са естествени гори от дъб. В някои землища има запазени вековни дървета. Богато разнообразие от животински видове обитават обхваната територия.

В обхваната територия са определени 5 защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Защитените територии в територията на МИГ са 5. Две от защитените територии - старата река и река Янтра попадат в двете общини, две територии – Златаришка река и Лесопарка обхващат само част от територията на община Лясковец и една от защитените територии „Железарци” е разположена на територията на община Стражица. Общата площ на защитените територии е около 13 400 ха.

Средната урбанизираност на територията на МИГ е 8.5 % което е над средната за България.

2. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА.

2.1. Брой и динамика на населението:

Общият брой на населението на територията на МИГ към 31.12.2003 година е 31 501 души.

Общият брой на жителите на територията на общините Лясковец и Стражица към 31.12.2009 г. е 28 419 жители³, от които: 13 502 мъже и 14 617 жени.

Общ брой на населението в обхванатата територия по данни на НСИ от последно преброяване през 2011 г. е 26 118 жители, от които: 12 769 мъже и 12 804 жени.⁴

Общ брой на населението в обхванатата територия по данни на НСИ към 31.12.2014 г. е 24 995 жители, от които: 12 168 мъже и 12 827 жени.⁵

² Източник: Национален статистически институт, Статистически сборник, област Велико Търново 2013 г.

³ По данни на НСИ за 2009 г.

⁴ По данни на НСИ за 2011 г.

⁵ По данни на НСИ за 2014г.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

За територията на МИГ се наблюдава балансирано разпределение на населението по пол. Балансиран е и броят на жителите в двете съставни общини на територията на МИГ, двете общини имат близко по брой население, което при бъдеща Стратегия за местно развитие ще осигури балансирано разпределение на инвестициите в населените места.

Площа която заема територията на община Стражица е четири пъти по-голяма от тази на община Лясковец, което предполага и по-рядката разселеност на жителите на Община Стражица. Докато на територията на община Лясковец се наблюдава по-голяма компактност на населението в населените места.

□ Тенденция:

През последните 15 години има рязка тенденция към намаляване на населението на територията на общините Лясковец и Стражица. През периода жителите са намалели с над 7 000 души. Човешкият ресурс е намалял с близо 20%, което довежда до трайно обезлюдяване в малките населени места от територията на МИГ.

Промените, които настъпват през последните години в демографското състояние на територията на община Стражица не се отличават съществено от посоката и динамиката на демографските процеси в национален мащаб – постепенно и устойчиво обезлюдяване на населени територии.

През разглеждания период е налице задълбочаване на проблема и по-съществен дисбаланс спрямо стойностите на областно и национално ниво.

И за двете общини е характерно както намаляване на броя на родените, така и на увеличаване на броя на умиращите. Поради малкия брой на населението територията на МИГ и възрастовата структура демографската тенденция много трудно ще бъде подобрена.

Негативните демографски тенденции, характерни както за община Лясковец, така и за община Стражица се задълбочават през последните години, като проблемите са по-задълбочени в селата отколкото в общинския център.

Основната част от населението, около 60%, живее в двата общински центъра. Делът на живеещите в Лясковец и Стражица като градски центрове плавно се увеличава през последните 10 години, като това се дължи на по-бавните темпове на намаляване на броя на населението в сравнение с населението в селата.

2.2. Етническа характеристика на населението⁶:

На територията на двете общини (особено в община Стражица) живеят компактни групи от уязвими етнически малцинства – роми от различни ромски етногрупи (бургуджии, хорохане-рома, миллет, рудари, калдараша, музиканти) турци и власи. В някои от селата те представляват мнозинство от населението, а в други са голям процент. Голямата част от тях живеят в състояние на социална изключеност, характеризиращо се с лошо ниво на образование, високи стойности на безработица, влошен здравен статус, неучастие в културния и обществен живот.

На територията на община Лясковец за последното преброяване през 2011 година като жители с турска етническа принадлежност са се определили 307 човека, с ромска

⁶ По данни на НСИ за 2011 г.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

принадлежност - 263 човека, с друга принадлежност - 59 човека, други които не се самоопределят – 46 човека. Като 94,7% от населението в община Лясковец се определя като принадлежащо към българската етническа група. Този дял е с 4,4 процентни пункта по-висок в сравнение със стойността за област Велико Търново и почти 10 процентни пункта по-висок от средния дял за страната. Турската и ромската етнически общности са съответно 2,4% и 2,1% от населението в общината.

На територията на община Стражица с турска етническа принадлежност са се определили 1758 човека, с ромска принадлежност са 456 човека, с друга принадлежност са 159 човека. Като 71,72% от населението в община Стражица се определя като принадлежащо към българската етническа група. Турската и ромската етнически общности са съответно 13,82% и 3,58% от населението в общината.

Характерно за обхванатата територия е, че съществуват населени места с голям % от население, характеризирани като „население в неравностойно положение”, както следва:

- ☒ Община Лясковец: с. Добри дял – 28% от населението се характеризира като „етнически турци”;
- ☒ Община Стражица: с. Мирово – 49% от населението се характеризира като „етнически турци”; с. Благоево – 46% от населението се характеризира като „етнически роми”; с. Владислав - 46,61% от населението се характеризира като „етнически роми”; с. Царски извор - 43% от населението се характеризира като „етнически роми”; с. Виноград – 86% от населението се характеризира като „етнически власи”; с. Бреговица – 20% от населението се характеризира като „етнически власи”.⁷

Таблица 1.

Население под, във и над трудоспособна възраст за Община Лясковец 2010 г. – 2014 г.						
Общини	Общо			В градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2010 г.						
Община Лясковец	13458	6400	7058	8164	3890	4274
Под трудоспособна възраст	1654	839	815	1076	548	528
В трудоспособна възраст	8060	4221	3839	5211	2654	2557
Над трудоспособна възраст	3744	1340	2404	1877	688	1189
2011 г.						

⁷ По данни на Община Лясковец и Община Стражица

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Община Лясковец	13275	6364	6911	8179	3924	4255
Под трудоспособна възраст	1656	852	804	1105	575	530
В трудоспособна възраст	7701	4100	3601	5060	2624	2436
Над трудоспособна възраст	3918	1412	2506	2014	725	1289
2012г.						
Община Лясковец	13068	6261	6807	8097	3878	4219
Под трудоспособна възраст	1623	841	782	1092	577	515
В трудоспособна възраст	7623	4051	3572	5020	2590	2430
Над трудоспособна възраст	3822	1369	2453	1985	711	1274
2013 г.						
Община Лясковец	12890	6180	6710	8025	3850	4175
Под трудоспособна възраст	1575	803	772	1073	556	517
В трудоспособна възраст	7495	3999	3496	4942	2563	2379
Над трудоспособна възраст	3820	1378	2442	2010	731	1279
2014 г.						
Община Лясковец	12664	6061	6603	7891	3774	4117
Под трудоспособна възраст	1546	783	763	1060	549	511
В трудоспособна възраст	7300	3896	3404	4822	2500	2322
Над трудоспособна възраст	3818	1382	2436	2009	725	1284

Таблица 2.

Население под, във и над трудоспособна възраст за Община Стражица 2010 г. – 2014 г.						
Общини	Общо			В градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

2010 г.						
Община Стражица	14467	7159	7308	5085	2498	2587
Под трудоспособна възраст	2650	1358	1292	925	462	463
В трудоспособна възраст	8347	4508	3839	3297	1734	1563
Над трудоспособна възраст	3470	1293	2177	863	302	561
2011 г.						
Община Стражица	12654	6296	6358	4394	2186	2208
Под трудоспособна възраст	2337	1199	1138	768	399	369
В трудоспособна възраст	7026	3844	3182	2713	1454	1264
Над трудоспособна възраст	3291	1253	2038	908	333	575
2012 г.						
Община Стражица	12539	6222	6137	4375	2167	2208
Под трудоспособна възраст	2367	1211	1156	775	398	377
В трудоспособна възраст	6990	3808	3182	2701	1440	1261
Над трудоспособна възраст	3182	1203	1979	899	329	570
2013 г.						
Община Стражица	12444	6164	6280	4372	2162	2210
Под трудоспособна възраст	2365	1203	1162	777	397	380
В трудоспособна възраст	6972	3793	3179	2701	1441	1260
Над трудоспособна възраст	3107	1168	1939	894	324	570
2014 г.						
Община Стражица	12331	6107	6224	4386	2166	2220
Под трудоспособна възраст	2352	1194	1158	783	398	385
В трудоспособна възраст	6912	3749	3163	2695	1439	1256

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Над трудоспособна възраст	3067	1164	1903	908	329	579
---------------------------	------	------	------	-----	-----	-----

□ Тенденция:

Населението с различна от българската етническа принадлежност е концентрирано в определени населени места. Това са предимно селата Добри дял, като дялът на населението самоопределило се като принадлежащо към българската етническа група е 68,6% и съответно в турската и ромската – 15,2% и 15,1%, в село Асеново и Кесарево живеят 19% от представителите на ромската общност, останалата част са в град Стражица.

Важна подробност по отношение дела на ромското население в община Стражица е, че в периода 2001 г. – 2011 г. то намалява с 22% - от 585 души през 2001 г. до 456 през 2011 г. Това обаче са данни от доброволно самоопределили етническия си произход лица по време на двете преброявания – през 2001 г. и 2011 г.⁸

За периода 2007-2013 г. от всички съставни общини на област Велико Търново, Стражица има най-висок дял на населението в под трудоспособна възраст – 19% при 14% средна стойност за област Велико Търново. За сметка на това обаче, трудоспособното население на общината възлиза на 56%, срещу 57% за областта. Дялът на над трудоспособната възраст за община Стражица (25%) е под средните стойности за областта (29%). Таблицата по-долу визуализира структурата на икономически (не) активното население на общината.

2.3. Образование и инфраструктура на образователната система:⁹

Образователната структура на населението на 7 и повече навършени години на община Стражица следва изцяло противоположна, на национално и областно ниво, тенденция за увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование, при същевременно намаляване на броя на лицата с основно и по-ниско образование. На територията на общината се случва точно обратното - лицата с основно и начално образование преобладават над тези със средно и висше.

По отношение на грамотността (неумението да се чете или пише), община Стражица отново е с едни от най-високите показатели за областта – 2.0% на неграмотните лица, при средни стойности за областта – 0.9%. По ниво на неграмотност общината се предхожда единствено от общини Елена (2.3%) и Златарица (2.2%).¹⁰

Образователната структура в община Лясковец показва, че в градовете най-висок е дялът на гражданите със средно образование (56%), следвани от гражданите с основно образование (19%). Гражданите с висше образование в община Лясковец са едва 12%, а гражданите с начално – 6%.

Образованието в община Стражица е с функционален обхват от предучилищно обучение до професионално образование. От предучилищното образование са детските градини, а от общото образование – основните и средните общообразователни училища,

⁸ По данни на НСИ

⁹ По данни на Община Лясковец и Община Стражица

¹⁰ Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г. – Справочник област Велико Търново

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

вкл. една професионална гимназия, която има подчертано регионално (над общинско) значение.

В община Стражица функционират 1 Професионална гимназия по транспорт „Васил Друмев” в гр. Стражица, 2 СОУ – едно в гр. Стражица и едно в с. Камен (бившата селскостопанска гимназия), 3 ОУ – по едно в селата Кесарево, Виноград, Асеново и 2 НУ – по едно в селата Царски извор и Сушица.

В селата на територията на МИГ преобладава дела на населението със средно образование – близо 50%, следвано от тези с основно образование – близо 33%. Населението в селата, което притежава завършена степен на висше образование е около 7%, а делът на гражданите с начално образование в селата съставлява под 5%. Изключение прави с. Добри дял, където 41% от населението е с основно образование, а 14% с начално. 5% от населението в селото са с незавършено начално образование, а 2% никога не са посещавали училище, като 1/3 са със средно образование.

Инфраструктурата на образователната система в община Лясковец включва 4 училища - 2 начални училища, разположени в гр. Лясковец, едно основно училище в с. Джулпоница и едно СОУ в гр. Лясковец.

На територията на общината няма защитени училища. Функционират три ЦДГ в гр. Лясковец и по една в с. Драгижево, с. Добри дял, с. Джулпоница, с. Козаревец и детска ясла в гр. Лясковец.

На територията на МИГ от страна на сдружение „Амалипе” е разкрит Център за развитие на общността (ЦРО), в който се извършва теренна работа (проучване на потребностите) на ромската общност. Извършват се посещения в ромски семейства и на базата на установените потребности се предприемат конкретни действия за тяхното удовлетворяване. Работи се с деца и техните семейства по превенция на ранното отпадане от училище, повишаване на мотивацията за продължаващо образование, професионално ориентиране, повишаване на здравна култура и др.

Образователната структура в общините Лясковец и Стражица се оптимизира текущо през последните 5 години, като се извършва ежегодна поддръжка на нейната материална база, чийто нужди за модернизация са значително големи.

През периода 2007 г. - 2013 г. са изпълнени множество проекти в областта на образованието, както по отношение на възстановяване и обновяване на инфраструктурата, така и свързани с подобряване на качеството на образованието.

□ Тенденция:

Осигурена е оптимизирана образователна структура на територията на МИГ, съобразена с броя на децата и младежите в населените места и с необходимостта от предоставяне на образователни услуги.

Училищата на територията на МИГ могат да се възползват активно от възможностите за финансиране по оперативни програми и осъществяват проекти, насочени към разнообразяването на извънкласни дейности.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

2.4. Спорт и спортна инфраструктура:¹¹

Състоянието на спортните съоръжения в община Стражица е незадоволително. На практика, редица стадиони по населените места и публични спортни площадки, които са функционирали в близкото минало, днес са занемарени и се нуждаят от основен ремонт и модернизация. Възможностите за спорт се свеждат до спортните съоръжения в училищата, които също имат нужда от осъвременяване и подмяна на настилки, отсъстват спортни и фитнес площадки в цялата община. В рамките на стадиона в гр. Стражица е имало спортни площадки, които не са възстановени, но има работен проект за тяхното реабилитиране. Едно от малкото на брой действащи съоръжения е многофункционалната спортна зала в общинския център, която се използва за провеждане на хандбални състезания на републиканско ниво, традиционен спорт и на местни турнири по футбол на малки вратички.

В гр. Стражица има футболен и хандбален отбор, а това налага модернизиране на средата за тренировки. За жителите от селата, обаче, отсъстват места за спорт, спортните салони са в окаяно състояние, няма и спортни площадки.

Спортните обекти на територията на община Лясковец включват спортен комплекс в град Лясковец, съставен от футболен стадион с лекоатлетическа писта, две спортни площадки и тенис корт, три стадиона в съставните села на общината, спортни бази, предоставени за използване от спортните клубове, физкултурни салони и спортни площадки към училищата и др.

В съставните селища на общината се намират съответно един спортно развлекателен комплекс – в село Добри дял, спортна зала, парк и стадион – в село Джулюница, поземлен имот – в село Мерданя, резервен терен и стадион – в село Козаревец. Всички тези съоръжения представляват публична общинска собственост.

Общата площ на спортните обекти е около 115 дка. Застроената площ е 556 кв.м, а разгъната застроена площ – 1186 кв.м. Обектите на спортната инфраструктура се намират в лошо състояние и е необходимо тяхното обновяване чрез привличане на инвестиции.

На територията на община Лясковец действат единадесет спортни клуба, от които седем футболни, един хандбален, един волейболен, един гимнастически и един клуб по ориентирене.

□ Тенденция:

Обектите на спортната инфраструктура се намират в лошо състояние и е необходимо тяхното обновяване чрез привличане на инвестиции.

Възможностите за спорт се свеждат до спортните съоръжения в училищата, които също имат нужда от осъвременяване и подмяна на настилки; отсъстват спортни и фитнес площадки.

В селата на територията на МИГ почти липсват изградени съоръжения за спорт.

Основните приоритети в областта на спорта трябва да се насочат към задоволяване потребностите на населението от системни занимания с физически упражнения и спорт, и формиране на трайни навици за водене на здравословен начин на живот. Част от тези приоритети е и създаването и предлагането на условия за упражняване на различни видове спорт.

¹¹ По данни на Общините Лясковец и Стражица

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

3. ИКОНОМИЧЕСКИ РЕСУРСИ:

□ Икономически отрасли на МИГ територия¹²:

Развитите отрасли на промишлеността са машиностроене, хранително-вкусова, текстилна промишленост, производство на хартия и картон и изделия за дома – радиатори, камини, отоплителни инсталации. Важно значение за развитието на територията играе и земеделието и отраслите, свързани с преработка на продукти от селското стопанство – млекопреработваща промишленост, винопроизводство, хлебопроизводство и месопреработка.

Таблица 3.

Брой предприятия по икономически дейности						
	Община Лясковец			Община Стражица		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	327	316	327	304	291	289

Таблица 4.

Произведена продукция						
	Община Лясковец			Община Стражица		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	11 950	15 900	19 964	80036	103304	116050

През 2009 г. и 2010 г. настъпва своеобразен застой в динамиката на развитие на местната икономика, като естествена последица от кризата, чийто пик е именно през цитирания период, но бързо възвръща жизнеспособността си. Увеличаващият се брой на предприятията се дължи до голяма степен на нарастващия дял на икономическите субекти от отрасъла „търговия”, като през 2009 г. (18% през спрямо 2008 г.), чиято стойност на генерираната продукция е с традиционно ниски нива в сравнение, например, с тази на сектора „преработваща промишленост”. Така, търговията се очертава като алтернативен източник на доходи и своеобразен „спасителен” отрасъл за общината във време на икономически дисбаланс. Като цяло, стопанският потенциал на общината в периода 2007-

¹² По данни от Планове за развитие на община Лясковец и община Стражица

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

2012 г. нараства убедително, като общо произведената продукция бележи ръст от 75%.

Таблица 5.

Нетни приходи от продажби						
	Община Лясковец			Община Стражица		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	20 148	25 394	31 222	90000	130000	145000

Данните за реализирани **нетни приходи от продажби** разкриват стабилна тенденция към увеличаване на техния размер, като единствено през кризисната 2009 г. тази тенденция се отклонява с минимални разлики.

Към 2012 г. приносът на община Стражица за икономиката на област Велико Търново е много ограничен. Така например, дялът на нетните приходи от продажби в общите нетни приходи за областта възлиза на 3.51%. Сходен принос (4.35%) целевата община има и за размера на произведената продукция на област Велико Търново. Съществено по-големи стойности, респ. по-висок принос за повишаване конкурентоспособността на областната икономика, община Стражица реализира по отношение на ДМА – 18.92% от разходите за тяхното придобиване за цялата област се реализират от общината.

Таблица 6.

Заети лица						
	Община Лясковец			Община Стражица		
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	720	694	701	1543	1608	1635

Разпределението на промишленото производство по населени места е крайно неравномерно. Фирмите са съсредоточени предимно в градовете. Има няколко малки предприятия и преработвателни предприятия от хранително – вкусовия сектор, които функционират по селата. В останалите населени места индустриалния бизнес има символично значение и почти навсякъде регистрира спад в относителния си дял.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Територията на МИГ има неусвоен потенциал и необходимост от възстановяване на затихнали традиции, са зеленчукопроизводството, овощарството и лозарството.

Природните условия и почвените ресурси са предпоставка за отглеждането на пшеница, ечемик, царевица и слънчоглед, като добивите от декар обикновено са над средните за страната.

Традиционен отрасъл за района е зеленчукопроизводството. В момента зеленчукопроизводството е изцяло в личния сектор, където се наблюдава увеличение на площите с домати, пипер и картофи. Добре се развива и оранжерийното производство в частния сектор, като продукцията се използва освен за задоволяване на личните потребности и за продажба. Значителна част от зеленчукопроизводителите са съсредоточени в селата: с. Джулюница, с. Козаревец, с. Кесарево.

Важни условия за диверсификация на местната икономика и възможност за алтернативна заетост и допълнителни доходи предоставя обединяващият отрасъл туризъм. На територията на МИГ степента на изграденост на туристическа инфраструктура (особено атракции) е все още незадоволителна, с оглед на наличния природен и антропогенен потенциал за развитие на туризъм.

Преобладаващата икономическа специализация на територията на МИГ в сферата на преработваща промишленост е исторически предопределена.

Основните под сектори на промишлеността, които се развиват са:

- ☒ Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- ☒ Производство на основни метали;
- ☒ Производство на метални изделия, без машини и оборудване;
- ☒ Производство на храни и напитки;
- ☒ Производство на мебели;
- ☒ Производство на текстилни изделия и производство на облекло;
- ☒ Производство на радиатори, ел.нагреватели, отоплителна техника, слънчеви инсталации, камини;
- ☒ Металообработване;
- ☒ Производство на велпапе и опаковки.

Преработваща промишленост е сред най- значимите сектори за местната икономика:

- ☒ Преработка на етерично-маслени култури;
- ☒ Дървопреработка;
- ☒ Мелничарска промишленост;
- ☒ Хлебопроизводство;
- ☒ Месопреработващи;
- ☒ Млекопреработващи;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

☒ **Производство на вино.**

Търговията е един от динамично развиващите се отрасли в общинската икономика. За сметка на това обаче, броят на заетите в търговията и селското стопанство, колебливо нараства през разглеждания период, което ги прави по-атрактивни доходоизточници. От друга страна, обаче, нарастващият дял на заетите в аграрния отрасъл е показател за ниска степен на механизация и отсъствие на интензивно земеделие.

Туристическата инфраструктура е слабо развита. Липсва инвентаризация и проучване на територията. Възможности за туристическо развитие съществуват, основани на съхранената природа, липсата на големи замърсители на околната среда и традициите в областта на фолклора, обичаите, традициите. Липсва изградена настанителна база. До момента на територията са регистрирани два хотела, две ваканционни селища и една къща за гости, както и обекти за хранене и развлечения. Съществуват екопътеки, спортни комплекси и места за спортен туризъм. В обхванатата територия са създадени сдружения за туризъм и са разработени общински програми за развитието на туризма. Към момента обаче няма организация, която да обединява интересите на туризма на двете общини от територията.

В туристическа база „Тасладжа”, разполагаща с 120 легла през ученическите ваканции се провеждат „зелени училища” със среден годишен брой на участниците около 360. Тук се настаняват и участниците в различни спортни мероприятия, провеждани на територията на общината. В отлично оборудваната спортна зала на града се провежда подготовката и провеждането на областни и републикански първенства по хандбал и футбол със средно годишен брой на участниците около 250. Обектът предлага услуги и на туристически групи, посещаващи забележителностите в общината. Къщата – музей на матроса Димитър Атанасов Димитров в с. Сушица се посещава годишно от около 50 туристи, а временната експозиция на картинната галерия в гр. Стражица - от около 150 души, като се отчита големия потенциал, който би имала при излагането на творбите в постоянна галерия. Целогодишно водоемите и реките в общината се посещават от хиляди туристи с цел спортен риболов. Предпоставка за това са наличните язовири и р.Голяма река, р.Стара река и р.Лефеджа.

Съществуващата туристическа база на територията на община Стражица е ограничена. Към настоящия момент не са регистрирани места за настаняване с изключение на базата за ученически отдых „Тасладжа”. В общината функционират 52 категоризирани заведения за хранене и развлечения, от които 20 – в гр.Стражица, а останалите – в селата от община Стражица.

Места за настаняване в Община Лясковец:

Хотелиерството и ресторантьорството е един от слабо развитите сектори в общината. Въпреки че сектора генерира под 0.5% от нетните приходи от продажби на предприятията в общината, броят на леглата и респективно легло-деноноцията плавно се увеличава през периода 2010 г. – 2012 г.

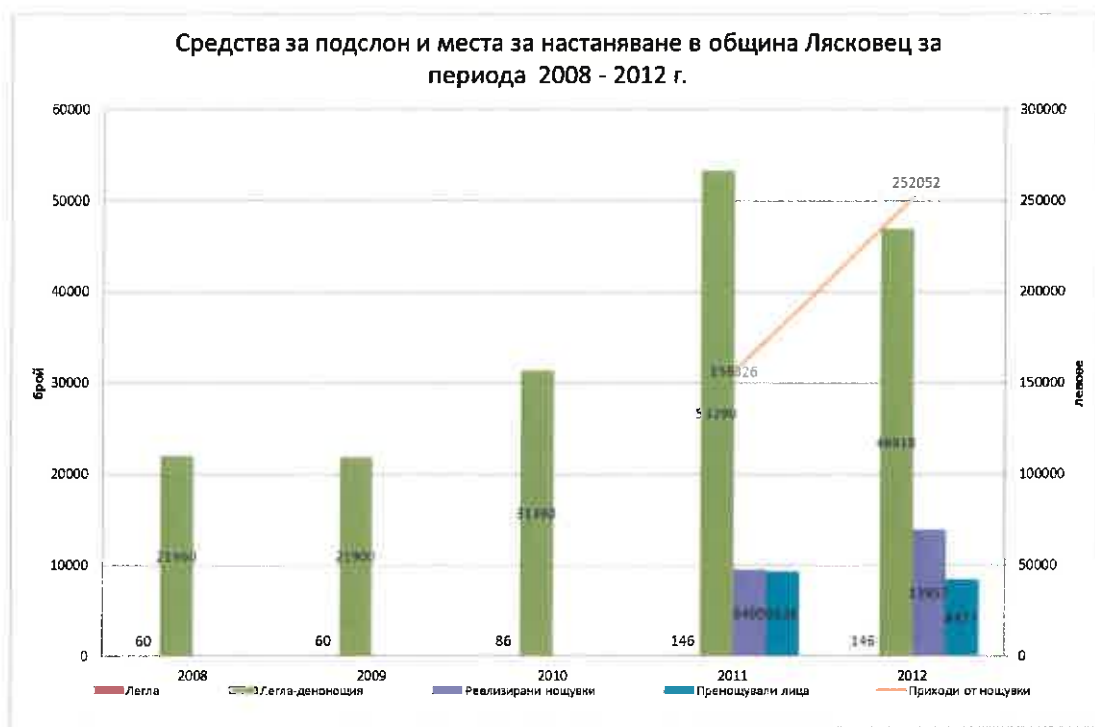
Местата за настаняване, които развиват дейност в общината са с категория 1 и 2 звезди, като до 2009 г. (включително) техния брой е под 3 и поради изискванията за конфиденциалност на данните не се предоставя информация за използваемостта им. Реализираните нощувки през 2012 г. спрямо 2011 г. нарастват с 47,1%, а приходите от нощувки с 61,2%.

Категорията на местата за настаняване в общината в голяма степен определя и

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

целевата група посетители и туристи, които могат да бъдат привлечени.

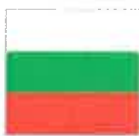

Източник: НСИ

Хотелиерството и ресторантьорството е един от слабо развитите сектори на територията на МИГ. Важни условия за диверсификация на местната икономика и възможност за алтернативна заетост и допълнителни доходи предоставя обединяващият отрасъл туризъм. На територията на община Стражица степента на изграденост на туристическа инфраструктура (особено атракции) е все още незадоволителна, с оглед на наличния природен и антропогенен потенциал за развитие на туризъм. По данни на общината, местата за настаняване на целевата територия са 3 (хотел в гр. Стражица, ваканционен комплекс „Оазис” до гр. Стражица и комплекс „Изворите” до с. Камен), както и 30 заведения за хранене и развлечения. По отношение на атракции има няколко обекти, които се нуждаят от целенасочен маркетинг и допълнително благоустрояване.

За община Стражица са:

- ☒ Ландшафтен парк „Малка България”, който се намира до главния път София – Варна, в близост до с. Железарци;
- ☒ Изворът „Света Марина” в местността „Манастирището” в землището на с. Кесарево, който блика веднъж годишно и народното предание му приписва лечебна сила;
- ☒ Пещерата „Котешката дупка” в землището на с. Балканци, която не е достатъчно проучена;
- ☒ Вилна зона „Казълдере”.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

За община Лясковец са:

- ☒ Манастир „Св. Св. Петър и Павел”, гр. Лясковец;
- ☒ Защитена местност „Лесопарка”, намираща се до Манастир „Св. Св. Петър и Павел”;
- ☒ Защитена местност „Светицата”, намираща се до Хотел „Светицата”;
- ☒ Манастир „Св. Четиридесет мъченици”, с. Мердания;
- ☒ Музей на гурбетчийското градинарство в гр. Лясковец;
- ☒ Къмпинг в село Драгижево;
- ☒ Църквите в Лясковец: храм „Св. Атанас”, храм „Св. Васил”, храм „Св. Георги”, храм „Св. Димитър” и храм „Св. Никола”.

□ Тенденция:

Разгледаните основни икономически индикатори за територията на МИГ показват устойчива тенденция на развитие на отрасъла през целия разглеждан период 2010 г. – 2012 г.

Икономическият сектор се характеризира с голям брой микропредприятия със среден брой на заетите в едно предприятие между 4 и 10 работници.

Малките предприятия на територията на МИГ (10-49 заети) формират дял от 15%, а средните (50-249 заети) - 6%. Важно е да се отрази, че на територията на община Стражица не функционират големи предприятия (с над 250 заети).

4. КУЛТУРНО - ИСТОРИЧЕСКИ РЕСУРСИ¹³:

На територията на община Стражица съществуват движими и недвижими културни ценности, като културно-историческото значение на голяма част от тях все още не е изследвано. Справка на Министерство на културата показва наличие на 75 НКЦ в 15 от 22-те населени места в общината, като 10 от обектите са с национално значение, а по-голямата част от останалите са с местно. Пример за обекти с национално значение са могилите, останки от манастири и др.

В сферата на движимото културно наследство, община Стражица разполага с богат фонд от творби, които се съхраняват и експонират в изложбената зала. Фондът наброява около 1000 творби, групирани в следните раздели: живопис, графика, скулптура, международен пленер и приложен раздел. Изложбената зала разполага с колекция от 250 графични творби, които не може да експонира поради липса на рамки, както и с музейна сбирка с около 1400 експоната.

Културната дейност на територията на община Стражица се извършва основно от читалищата. Има добре изградена читалищна мрежа, която се състои от 15 читалища в 15 населени места, като 10 от тях са оборудвани с компютърна техника. Ежегодно се актуализира Общинска програма за развитие на читалищната дейност. Ключов фактор,

¹³ По данни на Община Лясковец, Община Стражица, публична информация в документални източници

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

който затруднява превръщането на читалищата в атрактивна среда за съвременна култура, социализация между населението и поколенията и за разнообразяване начина на живот като цяло, е незадоволителното състояние на материално-техническата база, която се нуждае от сериозна рехабилитация и модернизация.

Културно-историческите обекти са една от предпоставките за развитие на община Лясковец в областта на туризма. На територията на общината активно функционират 6 читалища, по едно във всяко населено място. Читалищата разполагат с библиотеки, а децата се обучават в музикални школи, курсове по чужди езици и танцови състави. Самодейни театрални състави, групи за автентичен фолклор и стари градски песни дават възможност за участие на възрастното население в културния живот на общината.

Всички читалища разполагат с библиотеки и компютърна техника, а в три от читалищата – в гр. Лясковец, с. Козаревец и с. Джулоница по спечелен проект по програма „Глобални библиотеки” бяха обособени и функционират компютърни зали.

Към всички читалища развиват дейност самодейни фолклорни групи и танцови състави. В село Козаревец функционира Самодеев театрален състав. В Лясковското читалище децата се обучават в Детска музикална школа, Детски куклен театър, Балетна школа и Литературен клуб „Вдъхновение”. Ежегодно във всяко от селата на общината се провежда музикален, песенен или кулинарен фестивал, който се е превърнал в традиция.

На територията на гр. Лясковец има регистрирани 120 сгради – паметници на културата предимно възрожденски, свързани с местната история и култура. В град Лясковец се намира единствения по рода си Музей на гурбетчийското градинарството, разположен в най-атрактивната част на града – „Ланджов двор”, който е паметник на културата от Възрожденската епоха. Върху непристъпните скали на Арбанашкото плато, над гр. Лясковец доминира манастирският ансамбъл „Св. Св. Апостоли Петър и Павел”. На поляните около манастира се организира регионален фолклорен събор, в който традиционно участват фолклорни състави от цялата страна. В последните години това място се оформя като сцена за различни младежки изяви – „Хип-хоп” фестивали и др., като мястото активно се използва и за хепънинги от околните общини. Традиционните културни прояви включват провеждането на Петропавловски събор на народното творчество, чествания за Празника на гр. Лясковец - Петровден, за Деня на лозаря и винаря - 14 февруари, чествания на националните празници и всички други прояви от Културния календар на Община Лясковец.

Традиционни за община Лясковец са следните фестивали и събори:

- **Карвинг фестивал** – иновативно културно събитие, благодарение на което Лясковец възроди градинарските си традиции и създаде нова културна марка за региона;
- **Национален Петропавловски събор на народното творчество** - най-мощното фолклорно събитие в Северна България. Традиционно се провежда в край на месец юни, като надпяването се организира в околностите на манастир „Св. Св. Петър и Павел” в община Лясковец;
- **Национален събор на овцевъдите** – най-мощното събитие за представяне на творчески и кулинарни постижения на овцевъдите в България – 70 000 посетители на последното издание през м. Май 2014 г. - агнешки чевермета, традиционни месни и млечни деликатеси, автентични български занаяти, аукциони, нестинари, кулинарни шоута, фолклор, народни борби, овчарска

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

надпревара по ръчно доене и стрижба, омесване на гергьовски хляб, изложба на икони, конкурс за детски рисунки;

- **Национален Кулинарен събор „Пъстра трапеза”** на гости в село Джулюница – представяне на над 160 традиционни ястия от община Лясковец, кулинарен празник за стотици земеделски производители от региона;
- **Общински кулинарен фест на кокошата чорба – с. Козаревец** за възраждане на традиционните гозби от кокошка в региона;
- **Фестивал на хайдушката песен – село Мердания** – възраждане на легендата за славните хайдути от Лясковска община.

Освен инвестиции в културни събития, община Лясковец реализира проекти за реконструкция и рехабилитация на фестивални пространства и зони за провеждане на културни събития. Като допълнение към сериозния ангажимент на местната власт за подкрепа на нетрадиционните фестивали и събори, община Лясковец обособи специална зона в защитена местност „Лесопарка” в близост до манастир „Св. Св. Петър и Павел“, където е изградена сцена и подходяща инфраструктура за провеждане на събития, обособени са зони за посетители и гости.

Община Стражица разполага с картинна галерия в гр. Стражица с богат фонд – 546 живописни творби, 93 скулптури, 240 графики, 28 творби от приложния раздел, два музея и етнографски сбирки към част от читалищата. В общината функционират 19 църкви и параклиси от които храм „Св. Димитър“, с. Кесарево е паметник на културата. Всяка година се изготвя културен календар. Честват се уникалните за страната Каралийчеви дни, като в празниците вземат участие както децата така и техните родители.

В общо 20 от населени места на МИГ-а има работещи читалища с библиотеки. Всички те развиват и културно масова дейност. Има създадени малки хорове за народно пеене и стари градски песни. Децата се обучават в музикални школи, курсове по чужди езици и танцови състави. Самодейни театрални състави, групи за автентичен фолклор и стари градски песни дават възможност за участие на възрастното население в културния живот на общината.

МИГ „Лясковец - Стражица” принадлежи към българските селища с вековни традиции, които го превръщат в крепител на българския дух. В исторически план, територията е родна люлка на видни възрожденски дейци, просветители, общественици, революционери - Г. С. Раковски и Васил Левски, чиито имена се вписват заслужено в националната ни история. И двете общини имат богат културен календар през годината с разнообразни прояви за обединяване на местната общност.

5. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ¹⁴:

Като цяло територията на МИГ е бедна на подземни природни ресурси. Открит е извор на минерална вода с много висока температура в землището на гр. Стражица, чийто състав подлежи на допълнително обследване. Съществуват две кариери за добив на материали, използвани в керамичната промишленост и каменна кариера за декоративен камък между селата Виноград и Нова Върбовка – и трите кариери са със стопанско значение. Релефът и климатът са особено подходящи за орехоплодни насаждения и

¹⁴ По данни на Община Лясковец, Община Стражица, публична информация в документални източници

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

културни сортове шипка, като засаждането им може да се използва като противоерозионна мярка. Районът на Общината е със специфична флора и фауна с редки изчезващи видове включени в Червената книга на Република България – Еленов рогач и Бръмбар носорог.

За опазване на биологичното разнообразие в Община Стражица за защитена територия е обявена „Железарци”. Необходимо е да се увеличи броя на защитените територии с цел опазване и възстановяване на застрашени биологични видове. Природните дадености в общината са благоприятни за развитие на туризъм – риболовен, пешеходен, ловен и други. Природни образувания са пещерата „Кочата дупка” в землището на село Балканци, която не е проучена и извора „Света Марина” в землището на село Кесарево.

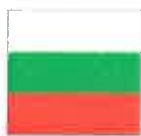
Природните дадености в общината /хълмистият характер на територията на общината, наличието на гори, реки, потоци и красиви местности/ са благоприятни за развитие на туризъм - риболовен, пешеходен, ловен, екологичен и други.

Селата от полупланинския район - Водно, Теменуга, Кавлак, Железарци, Любенци, Ново Градище и Мирово, са особено подходящи за развитие на селски туризъм. В повечето от тях обаче липсват съвременни санитарни възли и канализация. Интерес към развитие на селски туризъм проявяват и повечето от останалите села.

Съществуващата база за туризъм е ограничена. В местността „Тасладжа” има почивна база за ученически отпих и туризъм собственост на Министерството на образованието и науката с капацитет 150 легла. Фирма „Велпа-91” АД има изградена база за отпих между Стражица и с. Мирово, с малък капацитет, но сред красива местност, с кухня и микроязовир. В град Стражица има малък частен хотел с капацитет 20 легла и заведение за хранене, който обаче към момента не функционира. В центъра на града е започнато изграждането на хотел-ресторант, собственост на общината.

На територията на община Стражица е налице голямо разнообразие от животински видове като: благороден елен, сърни, диви свине, лисици, зайци, соколи, пчелояди, фазани, сови, бухали, улици, сухоземна и блатна костенурка, различни видове тритони, змии (усойница, пепелянка, водни змии), гущери. Насекомите са представени от почти всички видове, срещащи се на територията на България, включително и вписаните в Червената книга на Република България еленов рогач и бръмбар-носорог. От пеперудите особено атрактивна е „Малкото нощно пауново око”. Флората на общината също е разнообразна. Запазени са естествени гори от дъб и бук. В с. Железарци е обособена защитена територия „Железарци”, състояща се от характерни смесени гори. В някои землища има запазени единични вековни дървета. Изкуствено са създадени и гори от дъб, бук, бял бор, липа, акация и др. От растителните видове, защитени са орхидеята пърчовка и седефчето. В землището на с. Балканци се намира пещерата „Котешката дупка”, която не е достатъчно проучена. В местността „Манастирището”, в землището на с. Кесарево се намира изворът „Света Марина”, който блика веднъж годишно и народното предание му приписва лечебна сила. Чистата околна среда и хълмистия релеф в селата: с. Водно, с. Теменуга, с. Кавлак, с. Железарци, с. Любенци - създават предпоставки за развитието на селския туризъм.

Зелените площи за широко обществено ползване на територията на град Лясковец заемат обща площ от 7,64 ха, т.е. 6,1 м²/жител. Интерес представлява намиращия се в западна посока лесопарк с привлекателния от историческа и архитектурна гледна точка манастир „Св. Св. Петър и Павел”. Лесопаркът се нуждае от развиване на рационална алейна мрежа и обогатяване и разнообразяване на видовете отпих.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

От защитните насаждения, на територията на общината най-разпространена форми са санитарно-защитни пояси край натоварени пътни артерии и ветро и снегозащитни пояси в обработваемите масиви. Последните най-често следват формите на терена и са около естествено формирали се дерета и оврази.

Следва да се отчете наличието на дворна зеленина, чиято интензивност е значителна в парцелите за индивидуално жилищно строителство и оказва благоприятно общо въздействие върху микроклимата в населените места.

Системата от зелени площи на гр. Лясковец е обвързана и отворена към местността „Лесопарка”.

Растителността в населените места е предимно паркова – липа, бреза, дъб, кестен, смърч, бял и чер бор и др. От храстовидните са разпространени в различна степен и в съчетание трите форми – висока, средна и ниска.

Уличното озеленяване е предимно от липа, бреза, ясен, шестил и др. Поддържането на зелените площи за широко обществено ползване се осъществява от Община Лясковец.

На територията на общината има 36 бр. вековни дървета, обявени за защитени, съгласно глава V от Закона за биологичното разнообразие:

- група от 27 дъбови /космат/ дървета в землището на гр.Лясковец, в м. „Лесопарка”;
- група от 3 махalebки в землището на гр.Лясковец, в м. „Лесопарка”;
- бряст /полски/ в землището на гр.Лясковец, в м. „Лесопарка”;
- турска леска в землището на гр.Лясковец, в м. „Лесопарка” – 2 броя;
- клен в землището на гр.Лясковец, в м. „Лесопарка” – 2 броя.

На територията на Община Лясковец се намират следните защитени зони¹⁹:

- ☒ Защитена местност „Лесопарка” - площ 100,16 хектара, опазване на характерни смесени широколистни гори от космат дъб, полски бряст, турска леска, клен и др., както и включващи голям брой вековни и забележителни дървета;
- ☒ Защитена зона „Златаришка река” - категория: 33 по директивата за местообитанията, на територията на общините: Елена, Златарица и Лясковец, и с. Джулюница;
- ☒ Защитена зона Река Янтра - категория: 33 по директивата за местообитанията; на територията на множество общини, за община Лясковец – р. Лясковец, с. Козаревец;
- ☒ Защитена зона Стара река - категория: 33 по директивата за местообитанията, на територията на множество общини, за община Лясковец – с. Джулюница.

Районът на община Стражица е със специфична флора и фауна, с редки и изчезващи видове, включени в Червената книга на България и голямо разнообразие от ценни лечебни растения – среща се мащерка, риган, бял и жълт кантарион, невен, лайка и др. Запазени са естествени гори от дъб и бук. В някои землища има запазени вековни дървета. Съществува богато разнообразие от животински видове. Срещат се благороден елен, диви свине, зайци, фазани, бухали, тритони, костенурки. Насекомите са представени от всички видове,

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

срещани на територията на България, включително и вписаните в Червената книга Еленов рогач и Бръмбар носорог.

□ **Тенденция:**

Природните дадености, все още неизследваното в достатъчна степен културно-историческо наследство и близостта на територията до атрактивни туристически маршрути са ресурсите, които благоприятстват развитието на туризма. Той може да осигури диверсификация на местната икономика и алтернативна заетост на населението. Създаването на интегриран туристически продукт на базата на наличните природни и антропогенни ресурси и традиции, и превръщането им в атракции за посетителите, е необходимо условие за превръщането на територията в дестинация за алтернативен туризъм.

Територията на МИГ има неоползотворени ресурси за развитието на алтернативния туризъм на територията. Алтернативните форми на туризъм обединяват туристически пакети или отделни туристически услуги, които се определят като алтернатива на масовия туристически продукт по начин на предлагане и протичане. Те включват: селски, екологичен, планински, приключенски, тематичен - свързан с културно-историческото наследство, езотеричните места, религията, виното, традиционната кухня, етнографията и традиционната музика и занаяти.

Необходимо е интегрирано предлагане на туристически услуги чрез съчетаване на различните компоненти на алтернативния туризъм /селски, екологичен, планински, приключенски, тематичен/, едновременно със задоволително качество на обслужването и висока степен на изграденост на инфраструктурата в региона.

6. СЕЛСКО СТОПАНСТВО¹⁵:

Таблица 7.

Основни показатели на не финансовите предприятия за 2010 година на територията на Община Лясковец					
Сектор	Произведена Продукция	Нетни приходи от продажби	Заети лица	Средна годишна заплата	ДМА
	хил. лв.	хил. лв.	брой	хил. лв.	хил. лв.
Селско, ловно и горско стопанство	6568	9494	173	4200	9 295
Основни показатели на не финансовите предприятия за 2011 година на територията на Община Лясковец					

¹⁵ По данни на Община Лясковец, Община Стражица, публична информация в документални източници

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Селско, ловно и горско стопанство	14311	11849	179	5447	-
Основни показатели на не финансовите предприятия за 2012 година на територията на Община Лясковец					
Селско, ловно и горско стопанство	14141	13107	191	5715	-

Таблица 8.

Основни показатели на не финансовите предприятия за 2010 година на територията на Община Стражица					
Сектор	Произведена Продукция	Нетни приходи от продажби	Заети лица	Средна годишна заплата	ДМА
	хил.лв.	хил.лв.	брой	хил.лв.	хил.лв.
Селско, ловно и горско стопанство	23000	26000	381	-	25000
Основни показатели на не финансовите предприятия за 2011 година на територията на Община Стражица					
Селско, ловно и горско стопанство	37000	38000	407	-	35000
Основни показатели на не финансовите предприятия за 2012 година на територията на Община Стражица					
Селско, ловно и горско стопанство	40000	33000	381	-	40000

Макар да има развит аграрен сектор, на територията на община Стражица отсъстват практики за производство на топлинна и/или електроенергия, чрез използването на остатъчни горски и земеделски продукти. Това е една от сферите с висок потенциал на развитие и потребност от целенасочено въздействие, съчетано с подходящи стимули за подкрепа.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Разпределение на имоти по площи на територията на община Стражица, 2012/2013 г.¹⁶

Таблица 9. – Информация за община Стражица

Разпределение на имоти по площи на територията на община Стражица, 2012/2013 г.	Ниви		Трайни нас., вкл. Лозя		Ливади и пасища		Общо	
Имоти /брой/	Обща площ дка		Имоти /брой/	Обща площ дка	Имоти /брой/	Обща площ дка	Имоти /брой/	Обща площ дка
до 3	7628	14531	4351	5047	686	1166	12665	20744
от 3 до 10	26876	151547	886	4415	626	3498	28388	159460
от 10 до 30	5471	76048	102	1541	257	4440	5830	82029
от 30 до 60	124	5067	16	633	123	5277	263	10977
от 60 до 100	30	2322	12	851	69	5313	111	8486
от 100 до 200	14	2059	4	505	44	6015	62	8579
от 200 до 300	6	1438	0	0	19	4454	25	5892
над 300	1	350	1	301	16	6620	18	7271
Общо	40150	253362	5372	13293	1840	36783	47362	303438

Таблица 10. Информация община Лясковец

Представените данни са включени в годишните доклади за дейността на ОД „Земеделие“ – Велико Търново за 2011 г., 2012 г. и 2013 г.

2013 г.	Площ на земеделските земи, дка	Земеделски територии		
		в т.ч. ниви	в т.ч. трайни насаждения, вкл. Лозя	в т.ч. пасища, мери, ливади

¹⁶ По данни на Общинска служба земеделие-гр.Стражица

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

община Лясковец	122 181	97 890	13 039	10 256
област Велико Търново	2 928 636	2 203 999	111 071	397 721

Източник: ОДЗ Велико Търново

Община Лясковец	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
обработваема земя (ниви), дка	82 658,6	93 483,3	93 896,4	93 896,4	93 645,6	93 987,5	97 890,0
пасища, мери, ливади, дка	8 521,9	12 909,9	12 179,0	12 179,0	10 624,0	10 015,1	10 256,0
трайни насаждения, дка	4 236,8	9 969,1	9 978,9	9 978,9	9 106,3	7 921,6	13 039,0
Общо, дка	95 417,3	116 362,3	116 054,3	116 054,3	113 375,9	111 924,2	121 185

Източник: ОДЗ Велико Търново

Динамиката на обработваемите площи в общината показва нарастващ интерес към земеделието. Възможно е това да е свързано с подкрепата на селското стопанство от страна на ЕС в резултат на членството на България. За периода 2007 – 2013 г. обработваемата земя (ниви) в общината е нараснала с над 15%, а трайните насаждения с 67,5%.

Общата площ на земеделските земи в държавния поземлен фонд (ДПФ) през 2013 г. в община Лясковец е 3 268,49 дка, от които предоставени за ползване са 2 601,98 дка, а свободните земеделски земи са 650 дка.

Основните видове култури, отглеждани на територията на общината през 2013 г. са пшеница, слънчоглед, царевица и ечемик. Площите с пшеница нарастват с 15,7% за периода 2011 г. – 2013 г. и през 2013 г. достигат 34 632 дка. Нарастват и площите, засети с ечемик и царевица.

На територията на община Лясковец се отглеждат говеда, овци, кози, свине и птици. За периода 2011 – 2013 г. значително нарастване им в броя на отглежданите овце (51%) и свине (55,8%). В общината се отглеждат и 2 230 пчелни семейства (2013 г.).

В общината няма регистрирани лицензирани млеко и месопреработвателни предприятия.

Преброяването на земеделските стопанства през 2010 г. дава възможност за бъде съставен профил на структурата на земеделските стопанства в община Лясковец.

**Разпределение на земеделските стопанства в община Лясковец
според размера на ИЗП¹⁷¹⁸**

		Община Лясковец	Област В. Търново	България
Общо	Брой стопанства	504	9 344	370 222
	ИЗП (дка)	108 402,3	2 094 732,1	36 169 647,3

¹⁷Използвана земеделска площ (ИЗП)

¹⁸Източник Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ ГАБРОВО – основни резултати, бюлетин № 207 – ноември 2012, Министерство на земеделието и храните

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

		Среден размер (дка)	221,2	232,7	101,3
ИЗП (дка)	= 0.0	Брой стопанства	14	341	13 148
	>0.0 и <10.0	Брой стопанства	338	6 620	268 015
		ИЗП (дка)	960,2	16 495,6	816 280,7
	>10.0 и <20.0	Брой стопанства	34	643	46 944
		ИЗП (дка)	436,0	8 589,6	625 506,8
	>20.0 и <100.0	Брой стопанства	59	892	41 124
		ИЗП (дка)	2 575,1	39 386,4	1 631 422,8
	>100.0 и <500.0	Брой стопанства	30	480	12 828
		ИЗП (дка)	7 001,9	107 718,2	2 786 112,8
	>500.0	Брой стопанства	29	368	8 163
		ИЗП (дка)	97 429,1	1 922 542,3	30 310 324,2

Данните показват, че основния дял земеделски стопанства в общината обработват под 10 дка земя (средно под 3 дка). 34 земеделски стопанства обработват между 10 и 20 дка, 59 стопанства обработват между 20 и 100 дка (средно 43 дка), 30 стопанства обработват между 100 и 500 дка (средно 234 дка) и 29 земеделски стопанства обработват по над 500 дка.

Данните за територията на община Стражица разкриват, че върху 87% от имотите на целевата територия се обработва земеделска земя с размер до 10 дка или това са дребни стопанства, произвеждащи за собствена консумация и само върху 13% от имотите се използва земеделска площ с размер от 10 до 100 дка, които могат да бъдат определени като средни стопанства с пазарна насоченост. Тези показатели илюстрират ниска степен на ефективност в експлоатацията на земеделските земи и са необходими действия в обратна посока. От друга страна, дребните стопанства могат да бъдат източник на допълнителни доходи и привлекателно решение за диверсифициране на местната икономика.

Положително влияние върху развитието на растениевъдния отрасъл би могло да окаже рекултивирането на териториите с трайни насаждения. Засяването на пустеещите земи с етерично маслени култури или превръщането им в пасища чрез засяване на тревни смеси също би повишило производителността и ефективността на селскостопанския сектор в общинската икономика.

Преобладаващият дял от обработваемите земеделски земи се заема от зърнените и маслодайните култури. По данни на ОС „Земеделие” за 2013 г. лидерското място в растениевъдните площи се споделя между пшеницата (65,631 дка) и слънчогледа (68,225 дка), като размера на общите декари със слънчоглед бележи ръст от 39% през 2013 г. спрямо 2009 г. Царевицата е трета, по заета площ, култура, която за 2013 г. възлиза на 19,788 дка., бележейки ръст от 187% спрямо 2009 г. Нарастването на дела на отглеждани култури, различни от традиционната, която за района е пшеницата, показва неусвоен потенциал на растениевъдството, който следва целенасочено да се насърчава с подходящи пакети от стимули. Населените места, специализирани в отглеждането на цитираните култури, са гр. Стражица и селата: с. Виноград, с. Камен и с. Сушица.

С неусвоен потенциал, или по-скоро с необходимост от възстановяване на затихнали традиции, са зеленчукопроизводството, овощарството и лозарството. По данни на ОС „Земеделие” от отглежданите зеленчуци най-голям е делът на пипера (101,22 дка), следван от лук (68 дка) и картофи (44,587 дка). Отглеждат се също така тикви, фасул, дини, захарно

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

цвекло, домати, краставици и др. По отношение на плодовете и площите с трайни насаждения, най-много преобладават орехи (757,52), следвани от винени лозя (376,367 дка), сливи (86,012 дка), лешници (77,722 дка), ябълки (15 дка), череши (13,5 дка). Характерна особеност за разглежданите отрасли е, че те се концентрират в малки стопанства и са преобладаващо за лични нужди. Значителна част от зеленчукопроизводителите са съсредоточени в селата Кесарево и Бряговица. Има две новосъздадени лозови масиви с промишлени цели – една в гр. Стражица и една в с. Камен. Овощните и зеленчукови площи са с предимно разпокъсана собственост, поради което не успяват да привлекат инвеститори. Въпреки това, районът на община Стражица е характеризирен като ключов за развитието на зеленчукопроизводството в област Велико Търново и следва целенасочено да се подкрепя. Слабият инвеститорски интерес основно се оправдава с преобладаващия брой дребни стопанства, произвеждащи за собствена консумация.

За разлика от растениевъдството, през последните години животновъдството изстрада редица негативни последици от непоследователната и неподкрепяща неговото развитие държавна политика - раздробяване на животновъдните стопанства, рязко намаляване броя на животните, затруднено ветеринарно обслужване, липса на пазари с ясна и прогнозна ценова политика и механизми за взаимноизгодно договаряне на цените, което води до ниска изкупна цена на продукцията, а оттук се намалява нейното качество и конкурентноспособност. Драстичното разминаване на изкупните цени на млякото и цената на млечните произведения поставят под въпрос бъдещото съществуване на малките ферми и ефективността на големите. Богатата фуражна база е силна страна за отрасъла в общината, което, от друга страна, го прави зависим от количеството и качеството на растениевъдната продукция, но пък тя от своя страна, е зависима от оборската тор на животните, която съдейства за повишаването на добивите в нейното отглеждане. Тоест, осигуряването на подкрепа за самоподдържане на двата отрасъла на територията на общината е жизнено важно. Преобладават малките животновъдни стопанства чийто собственици все още отглеждат своите животни в семейно-битова среда и тяхната продукция се използва предимно за задоволяване на лични нужди.

Пчеларството също е традиционен подотрасъл на животновъдството с потенциал за развитие на територията на община Стражица, но в последните години динамиката в броя на пчелните семейства илюстрира колеблива посока на развитие. Въпреки това той трябва да се насочва, тъй като може да бъде алтернативен източник на доходи. Натуралните пчелни продукти мед, восък, пчелен прашец, прополис, пчелно млечице от община Стражица имат нужда от брандиране, за да могат да бъдат конкурентни на пчелните продукти от близката община Елена, които са отдавна наложени на пазара.

На територията на община Лясковец се отглеждат говеда, овци, кози, свине и птици. За периода 2011 – 2013 г. значително нарастване им в броя на отглежданите овце (51%) и свине (55,8%). В общината се отглеждат и 2 230 пчелни семейства (2013г.). В общината няма регистрирани лицензирани млеко и месопреработвателни предприятия. Данните показват, че основния дял земеделски стопанства в общината обработват под 10 дка земя (средно под 3 дка). 34 земеделски стопанства обработват между 10 и 20 дка, 59 стопанства обработват между 20 и 100 дка (средно 43 дка), 30 стопанства обработват между 100 и 500 дка (средно 234 дка) и 29 земеделски стопанства обработват по над 500 дка. Данните показват, че основния дял земеделски стопанства в общината обработват под 10 дка земя (средно под 3 дка). 34 земеделски стопанства обработват между 10 и 20 дка, 59 стопанства

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

обработват между 20 и 100 дка (средно 43дка), 30 стопанства обработват между 100 и 500 дка (средно 234 дка) и 29 земеделски стопанства обработват по над 500 дка.

Обслужването в земеделието се извършва от машинен парк, който включва комбайни, верижни и колесни трактори, сеялки, култиватори, плугове, пръскачки, сламопреси, тороразпръскачки, брани, косачки и други. Паркът е остарял и са необходими инвестиции за неговото обновяване.

Една от сериозните слабости в отрасъла е недостатъчното обединяване на земеделските стопани в асоциации и сдружения за защита на техните интереси пред различните държавни институции. Друга характерна особеност е сезонната и постоянна заетост, която земеделските предприятия осигуряват за малцинствените групи предимно ромите.

Таблица 11.

	Стражица	Лясковец	Общо за територията
Използвана земеделска площ (дка)	362833	83417	446250
Брой земеделски стопани (земеделски производители)	220	215	435

7. ГОРСКИ ФОНД¹⁹:

Горските площи в община Стражица съставляват 26,53% от общата територия. Дърводобивът е умерено развит и има налични дивечовъдни станции. Близко 30 000 дка горска площ е иззета от държавата и общината не може да включи тези територии в икономически насочени мерки за развитие на отрасъла. Преобладават широколистните гори, защото територията на общината попада в техния естествен ареал на разпространение. Общинските гори са разположени в землищата на селата: с.Мирово, с.Асеново, с.Горски с.Сеновец, с.Благоево, с.Кавлак и с.Лозен. С оглед на ограничения икономически потенциал, горското стопанство на територията има ресурс за по-практическо обвързване с туризма, обособявайки се като негова предпоставка. Благодарение на горските ресурси би могло да се реабилитират традиционни за района занаяти като бъчварство, дърводелство, а също и билкарство и гъбарство.

Държавният горски фонд на територията на община Лясковец се управлява от Държавно горско стопанство „Горна Оряховица”. Горите, собственост на община Лясковец, са в размер на 214,4 ха и съгласно изискванията на Закона за горите се управляват от лицензиран лесовъд.

8. ИНФРАСТРУКТУРА²⁰:

8.1. Транспортна инфраструктура и достъпност:

¹⁹ По данни на Община Лясковец, Община Стражица, публична информация в документални източници

²⁰ По данни на Община Лясковец, Община Стражица, публична информация в документални източници

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Община Стражица е локализирана в регион, в който са развити всички видове транспорт – автомобилен, железопътен, воден и въздушен. В близост до общината преминават второстепенните оси на развитие на област Велико Търново, които се формират по транспортните направления на коридорите от транс европейската транспортна мрежа и на други транспортни мрежи от национално значение, както следва:

- Средна основна меридионална ос - Русе - Велико Търново - Габрово - Стара Загора - Хасково - Кърджали - Маказа, част от общоевропейски транспортен коридор № 9;
- Северна основна паралелна ос - София - Плевен - Русе и отклонението София - Ловеч - Велико Търново - Шумен - Варна (АМ „Хемус”);
- Крайдунавска паралелна ос, която свързва селищата по Дунавското крайбрежие;
- Второстепенна ос на развитие свързваща селищата Свищов и Велико Търново.

С регионално и национално значение са пътищата от националната сухопътна мрежа, а именно:

- Велико Търново - Кесарево - Омуртаг / Варна/;
- Горна Оряховица - Камен - Попово / Варна/;
- Стражица - Лозен - Полски Тръмбеш /Русе - Велико Търново
- Стражица - Ново Градище - Омуртаг /Варна /

Междуселищните връзки в общината се осъществяват чрез автомобилния транспорт. Община Стражица се обслужва от железопътна линия с национално значение София –Варна /през Горна Оряховица/. Дължината на железопътната мрежа, преминаваща през територията на общината е 39,708 км. Техническото състояние на релсо-траверсовата скара е добро и гарантира, заложените в графика за движение на влаковете, скорости.

Населените места в община Лясковец са разположени в близост основни комуникационни оси от национално значение, като в същото време нито едно от тях не е изложено пряко на шумово замърсяване или замърсяване на въздуха от преминаващия транспортен поток.

Близостта на гр. Лясковец до областния център Велико Търново осигурява достъпност на обслужване на населението в значим дял от направленията. Изключително голяма е близостта на общинския център до гр. Горна Оряховица. Тази достъпност осигурява и наличието на естествено възникнала ежедневна трудова миграция на жителите на гр. Лясковец и селата: с. Козаревец, с. Драгижево и с. Мерданя, която следва да бъде подкрепена чрез планирани мерки от страна на община Лясковец. По отношение на бизнеса следва да се отбележи голямата близост до една от най-големите жп гари в страната – тази в Горна Оряховица, както и до международното летище (обслужващи товари). Наличието на жп гара в с. Козаревец също е от значение за потенциални инициативи на инвеститори.

Транспортната инфраструктура и качеството на предоставяните от нея услуги, в т.ч. достъпността до населените места, производствените зони и местата за отдих и туризъм е ключов фактор за социалното, културно, икономическо развитие и сближаване на районите.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

На територията на община Лясковец е изградена 44,65 км пътна мрежа, разпределена по класове както следва: I-ви клас – 21,6 км., II-ри клас - 13,25 км. и III-ти клас – 9,8 км. Гъстотата ѝ е най-висока за областта, което се обяснява с малката площ на общината и централното ѝ местоположение в ”ядрото”.

Основен транспортен носител за общината по направление изток-запад се явява първокласният път I-4 с Европейска категоризация E-772 (София – Ябланица – Севлиево - Велико Търново – Търговище – Шумен - Варна). Той осигурява връзка между селищата от общината и областния център Велико Търново, както и с други области: София – Ловеч – Габрово – Търговище - Шумен и Варна. Първокласна пътна мрежа (над 90%) е в добро състояние. През община Лясковец минава едно от железопътни трите паралелни направления за страната - линията София – Мездра - Горна Оряховица - Варна. По това направление са изградени жп гари: с. Козаревец и с. Джулюница, обслужвани от 2 пътнически влака на денонощие.

8.2. Електроенергийни мрежи и съоръжения:

Община Стражица се отличава с относително добре развита енергийна инфраструктура. Всички населени места са електроснабдени и практически не съществуват проблеми за мрежите на електроразпределението. Основен източник на енергия е националната електроенергийна система, посредством един от основните възли на преносната система – подстанция Горна Оряховица с трансформация на напрежението 220/110/20 kV. Чрез трансформаторна районна подстанция 110/20 kV, разположена на територията на гр. Стражица се осигурява захранването на цялата община.

Общината е предприела няколко инициативи, насочени към енергийна ефективност, изразяващи се в подмяна на отоплителни инсталации, смяна на дограми, външни фасади, покривни конструкции др. Количеството на генерираните енергийни спестявания всяка година нараства, макар и с много малки темпове.

Уличното осветление, както и отоплителните инсталации в обществените сгради са остарели и са причина за високите експлоатационни разходи. До този момент общината не е извършила енергоспестяващи мерки за улично осветление.

Електроснабдителната мрежа се захранва с 220 kV от ПС „Изток” гр. Горна Оряховица и обхваща 3 кабелни линии към комунално-битовите трансформаторни постове и въздушните линии. Основен източник на електроенергия е националната електроенергийна система. На места е налице физически и морално амортизирана мрежа НН. Не са обезпечени с енергийна инфраструктура квартали 3, 4 и 5 в района на „Черникова бара”, гр. Лясковец, а изградената такава в район „Честово” е недостатъчна за обезпечаване бъдещи стопански инициативи на собствениците. Предстои включване на нови мощности с изграждането на 2 трафопоста с прилежащите към тях кабели 20 kV, мрежа НН и въздушна. Ограничено е въвеждането на енергоспестяващи системи в рамките на уличното осветление.

На територията на община Лясковец има регистрирана една фотоволтаична електрическа централа (ФТЕЦ) с мощност 82.8kW и е инсталирана в с. Драгижево и една БЕЦ (биомаса) с мощност 285kW, изградена в гр. Лясковец. В експлоатация е и ВЕЦ „Надежда”, Лясковец.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

8.3. Газопреносна и газоснабдителна мрежа:

В община Стражица няма газифицирани райони, но са налице добри условия за газифициране на града. През територията на общината преминава Северният клон на националната газопроводна система. Предвижда се да преминат и тръбите на двата големи транснационални газопровода – НАБУКО и Южен поток, които в този участък ще дублират северния разклон на магистралния газопровод.

На територията на община Лясковец е осигурено транспортиране на природен газ и газоразпределителна мрежа за енергийно осигуряване на промишленото и битово потребление, с получена лицензия за битова и промишлена газификация за гр. Лясковец.

8.4. Комуникационни системи:

Телефонната мрежа, като основна инфраструктура за интегралните съобщителни услуги, е с определящо значение за развитието на всяка териториална общност. На територията на област Велико Търново телефонните съобщения са организирани главно на базата на аналогови системи, централи тип А 29 и КРС, цифрови преносни системи и нискочестотни селищни и междуселищни кабели. Постепенно се увеличава броят на цифровите АТЦ и освен в гр. Лясковец и гр. Велико Търново, са въведени в експлоатация и ЦАТЦ - Горна Оряховица, Свищов, Павликени, Стражица (100% подмяна на аналоговата АТЦ) и гр. Златарица (100% подмяна на аналоговата АТЦ).

Една от първите цифрови местни мрежи е изградена през 1997 г. в община Лясковец като част от проекта „DON”. Цифровата централа „Нортел” в гр. Лясковец с 360 двупосочни (входящи и изходящи) линии, със 100 съединителни и 7 090 абонатни линии осигурява качествено различни телефонни услуги в общината. Включена е в националната мрежа за автоматично телефонно избиране. Чрез мрежата за далечен трафик се осъществяват и автоматичните международни връзки. Обезпечеността с телефонни услуги в община Лясковец е 85,03%, което е около средното за страната. Територията на общината има покритие от мрежите на мобилните оператори над 90%.

Телекомуникационната и съобщителната мрежи на територията на община Стражица са сравнително добре развити. Всички населени места са обхванати от фиксираната телефонна мрежа на БТК АД. По данни на БТК АД територията на общината е 100% цифровизирана. През последните години, тенденцията в национален и световен мащаб е намаляване на стационарните телефонни постове за сметка на мобилните услуги. Съществува 100% GSM покритие на населението в общината.

Данните, от преброяването през 2011 г., за наличието на компютър в жилището и достъп до интернет показват ниски показатели за община Стражица. Само в 22,3% от обитаваните жилища има наличие на компютър, а интернет се ползва от 18,8% от домакинствата. Средните стойности за област Велико Търново са съответно 43,1% (наличие на компютър) и 40,1% (достъп до интернет). Източните и северните части на община Стражица, извън общинския център, не са осигурени с широколентова връзка.

8.5. ВИК инфраструктура:

Водоснабдяването на населените места от областта се осигурява основно от местни водоизточници на подземни води. Единствено гр. Стражица и селата Кесарево и Бряговица получават вода за питейно-битови нужди от хидровъзел „Йовковци“. Останалите селища са

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

с местни водоизточници (дренажи, каптажи, шахтови и тръбни кладенци), разположени на тяхна територия. Всички населени места да обезпечени целогодишно с необходимите водни количества с изключение на с. Теменуга, където има сезонен недостиг на вода.

Водопроводната мрежа е с дължина 365,195 м., а 68% от тръбите са от азбестоцимент. Състоянието на водопроводите участъци е значително влошено. По-голяма част от тях са крайно амортизирани и е наложителна поэтапната им подмяна с ПЕВП тръби. Силно амортизираната водопреносна мрежа е основна причина за огромните водозагуби, които през 2012 г. възлизат на 88% от общо подадената вода, по данни на „Водоснабдяване и канализация Йовковци” ООД.

ВиК мрежата на територията на община Лясковец се обслужва от „ВиК Йовковци” ООД (Велико Търново), район Лясковец. Дружеството е публично, а община Лясковец е с участие от 6%.

Водоснабдяването на населените места от общината се осигурява основно от хидровъзел „Йовковци”. Язовир „Йовковци”, изграден на територията на община Елена по поречието на р. Веселина, е с обем 92 млн. м³, а пречиствателната станция за питейни води ПСПВ „Йовковци” е с проектен капацитет 2500 л/сек. ПСПВ е въведена в експлоатация през 1980 г., като е изграден само първият етап с 50% мощност от предвидената.

Проблеми с нормалното водоподаване на гр. Лясковец създава недостатъчният обем и височина на съществуващите напорни резервоари. По-големите предприятия ползват вода за промишлени нужди от собствени водоизточници. Като цяло осигурените водни количества са достатъчни за града и населените места на общината. Съществуващата водопроводна мрежа на гр. Лясковец е от етернитови тръби, с недостатъчен диаметър, износена и създава предпоставки за възникване на аварии.

Неизградеността на канализационни мрежи в района е причина за заустване на отпадъчните води директно в реки и дерета или отвеждане в септични ями. Има една изградена ПСОВ - гр. Стражица, но тя е без изградено биологично стъпало. Изградена канализация има само в гр. Лясковец. Канализационната мрежа в гр. Лясковец е смесена, с обща дължина 32,317 км и диаметър 200-2000 мм, от които 4,111 км с диаметър 400-2000 мм са главни колектори, останалите 28,206 км са вътрешна мрежа. В останалите населени места има частично изградени отводнителни системи.

8.6. Социална инфраструктура:

На територията на МИГ се предоставят следните социални услуги:

- Дом за деца от 3 до 24 г. с умствена изостаналост, с. Горски Сеновец;
- Дом за деца от 7 до 20 г. лишени от родителски грижи, гр. Стражица;
- Дневен център за деца и младежи от 3 до 35 г. с умствена изостаналост, с. Горски Сеновец;
- Защитено жилище за лица над 18 г., гр. Стражица;
- Център за настаняване от семеен тип за деца от 3 до 20 г., гр. Стражица;
- Център за обществена подкрепа за деца и техните родители, гр. Стражица;
- Център за социална рехабилитация и интеграция;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Социален асистент за болни и възрастни хора, които не могат да се справят сами в ежедневието си, по проект на ОП „РЧР”;
- Домашен социален патронаж за хора, които не могат да се справят сами в ежедневието си;
- Домашен помощник за болни и възрастни хора, които не могат да се справят сами в ежедневието си, по проект на ОП „РЧР”;
- Домашен санитар за болни и възрастни хора, които не могат да се справят сами;
- Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) гр. Лясковец с капацитет 20 души;
- Домашен социален патронаж гр. Лясковец с капацитет 80 човека;
- Дневен център за възрастни в град Лясковец;
- Услуги в домашна среда в град Лясковец - Социален асистент, личен асистент и домашен помощник;
- Звено за услуги в домашна среда към Домашен социален патронаж – предоставя услуга „домашен санитар“ в община Лясковец

По проект С.И.Л.А. „Социалната Икономика – Лост и Алтернатива в развитието на Община Лясковец”, финансиран от ОПРЧР са създадени социални предприятия „Ателие за реклама” и „Детски център”, чрез обособяване на материална база, техническо обезпечаване, изработване на правилник за вътрешния трудов ред, изработка на технологични карти и методики за работа, подбор и обучение на екип за управление на социалното предприятие, развитие на услугите на социалното предприятие, маркетинг и популяризация на новите услуги в общността. Работещите в областта на социалните услуги центрове и неправителствени организации активно работят в посока трудова заетост и социално включване на хора с увреждания.

Подходящо е развитието на мобилна услуга за предоставяне на храна, комунално-битови услуги, помощ в домакинството, здравна и медицинска грижа, осигуряване на трудо-и арт терапия, други.

□ Тенденция:

Очевидна е високата активност и ангажираност на местната власт в осигуряването на съвременна социална среда за уязвими групи хора.

На практика, услугите, които се предоставят на територията на общината са насочени към ключови целеви групи – от възрастни хора през деца в риск, до такива с увреждания. В помощ на извършващия се преход към превенция на изоставянето, деинституционализация и реинтеграция биха могли да се планират повече инициативи, свързани с популяризацията, обучението и предоставянето на услугата „Приемна грижа”.

Предвид регистрираните устойчиви тенденции за намаляване и застаряване на населението на общината, както и приоритетите на политиката за сближаване на ЕС за периода 2014 г. - 2020 г., особен интерес представляват възможностите за финансиране на иновативни услуги в общността, насочени към нуждите на възрастни хора, вкл. самотно

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

живеещи извън общинския център и младежи и лица в трудоспособна възраст, живеещи в малките населени места.

8.7. Здравна инфраструктура²¹:

По данни на Регионалната здравна инспекция, гр. Велико Търново към 2013 г. извънболничните здравни грижи и услуги на територията на община Стражица са концентрирани в:

- Първична медицинска помощ – 7 общо практикуващи лекари, 3 в гр. Стражица, 2 в с.Камен, 1 в с. Кесарево и 1 в с.Сушица;
- Първична медицинска помощ – 1 лекар за първична доболнична помощ в гр. Стражица;
- Първична помощ по дентална медицина – 5 заведения, 4 в гр. Стражица и 1 в с.Кесарево;
- Специализирана медицинска помощ – 1 специалист по педиатрия, 2 специалисти по вътрешни болести, от които единият е и по кардиология и 1 специалист по нервни болести. И четирите специалисти се локализиращи в гр. Стражица.
- Една самостоятелна клинична лаборатория в гр. Стражица.

В системата на здравните услуги попадат и детските ясли. Към 2012 г. те са 2 на брой с общ капацитет от 31 места, като са запълнени 26.

Системата на здравеопазване в община Лясковец е добре развита. На територията ѝ функционират медицински център („Медицински център I - Лясковец” ЕООД), медико-диагностична и медико-техническа лаборатории.

Броя на лекарите е 7, а на лекарите по дентална медицина 9 (средно). Медицинските специалисти през периода варират от 18 до 30 през различните години, като тенденцията е към слабо понижаване на броя им.

Населението на община Лясковец се обслужва от:

- пет индивидуални практики за първична медицинска помощ – 2 в гр. Лясковец, 2 в с. Джулоница и 1 в с. Мерданя;
- една амбулатория за групов практика за първична медицинска помощ в гр. Лясковец;
- единадесет индивидуални практики за първична дентална медицинска помощ 8 в гр. Лясковец, 1 в с. Добри дял, 1 в с. Джулоница и 1 в с. Козарево;
- две групови практики за първична дентална помощ в гр. Лясковец;
- 23 специалисти, работещи в рамките на („Медицински център I - Лясковец” ЕООД, гр. Лясковец;
- една самостоятелна медико-техническа лаборатория по зъботехника, гр. Лясковец.

²¹ http://www.riokoz-vt.com/rcz/PR_20_LS.htm

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

В с. Козаревец функционира здравна служба, а през юли 2013 г. ОБС Лясковец е взел решение за отдаване под наем на помещение за разкриване на лекарска практика в Здравна служба с. Джулюница. На територията на общината са разкрити 10 здравни кабинета в училищата и в детските градини, които се обслужват от 7 медицински специалисти.

Географското положение на община Лясковец способства бързото осигуряване на допълнителна медицинска помощ в областния център. Населението на общината също така може да използва услугите на МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов”, Велико Търново.

□ **Тенденция:**

В контекста на продължаващия хаос в здравната реформа и в контраст с постигнатия значителен напредък в оптимизацията на социалната и образователната среда, здравеопазването на територията на община Стражица остава незадоволително. Основният проблем на здравната система и предоставянето на здравни услуги в община Стражица е липсата на достатъчен брой общо практикуващи лекари, които да осигурят постоянно здравно обслужване в малките населени места. В общината има разкрит филиал на спешна помощ и линейка, но отсъстват функциониращи лечебни заведения, които да осигуряват необходима специализирана здравна помощ.

8.8. Образование²²:

Образователната структура в община Лясковец показва, че в градовете най-висок е дялът на гражданите със средно образование (56%), следвани от гражданите с основно образование (19%). Гражданите с висше образование в община Лясковец са едва 12%, а гражданите с начално – 6%.

В селата преобладава дела на населението със средно образование – близо 50%, следвано от тези с основно образование – близо 33%. Населението в селата, което притежава завършена степен на висше образование е около 7%, а дялът на гражданите с начално образование в селата съставлява под 5%. Изключение прави с. Добри дял, където 41% от населението е с основно образование, а 14% с начално. 5% от населението в селото са с незавършено начално образование, а 2% никога не са посещавали училище. 1/3 са със средно образование.

Сравнението на образователната структура на населението на община Лясковец спрямо стойностите на показателя на областно и национално ниво показват, че дялът на население с висше образование в общината е по-нисък от това на областно и национално ниво.

Инфраструктурата на образователната система в община Лясковец включва 4 училища - 2 начални, разположени в гр. Лясковец, едно основно в с. Джулюница и едно СОУ в гр. Лясковец. През 2010 г. с Решение на Общинския съвет № 450 е осъществена оптимизация на училищната мрежа в общината, като са закрити основните училища в селата Козаревец и Добри дял. Решението е мотивирано с анализ на демографската ситуация в съответните населени места и има за цел подобряване на качеството на образованието. На територията на общината няма защитени училища.

Функционират три ЦДГ в гр. Лясковец и по една в с. Драгижево, с. Добри дял, с. Джулюница, с. Козаревец и детска ясла „Мир” в гр. Лясковец. Темпът на намаляване на

²² По данни на Община Лясковец и Община Стражица

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

учениците в община Лясковец за периода 2008 г. - 2012 г. е -11%, което е средно годишно намаление от почти 3% за периода.

Към 2013 г. на територията на общината функционират:

- 1 Професионална гимназия по транспорт „Васил Друмев” в гр. Стражица;
- 2 СОУ – едно в гр. Стражица и едно в с. Камен (бившата селскостопанска гимназия);
- 3 ОУ – по едно в селата: Кесарево, Виноград, Асеново;
- 2 НУ – по едно в селата: Царски извор и Сушица.

Средното съотношение ученик-учител за периода 2007-2013 г. е 8,69, тоест един учител обучава близо 9 ученици. Това съотношение е основен измерител за ефективността на заетите в образованието и показател за „ресурсната ефективност” на образователната система. Колкото по-малка група ученици обучава един преподавател, толкова по-голяма е ефективността на обучителния процес. От друга страна, обаче, това струва по-скъпо на училището, тъй като се изплащат заплати на повече преподаватели – тоест, ефективността спада.

През последните години мрежата от детски градини също претърпява реформа и през 2013 г. на територията на община Стражица функционират 2 Обединени детски заведения (ОДЗ) в гр. Стражица, които покриват селата Бряговица, Царски извор, Асеново и Сушица, както и 2 целодневни детски градини в селата Кесарево и Камен.

□ Тенденции:

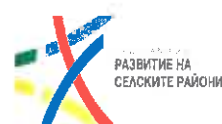
- Училищата в община Лясковец могат да се възползват активно от възможностите за финансиране по оперативни програми и осъществяват проекти, насочени към разнообразяването на извънкласни дейности.
- По отношение на висшето образование жителите на община Лясковец разполагат с възможността за обучение в два от основните университетски центъра в страната – „ТУ – Габрово” и ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий”.
- Би могло да се обобщи, че образователната структура в община Стражица е оптимизирана, като се извършва ежегодна поддръжка на нейната материална база, чийто нужди за модернизация са значително големи. По време на фокус групите многократно се подчерта, че качеството на образователните услуги, извънучилищните дейности и връзката между бъдеща професионална реализация и образование са предизвикателства, които се нуждаят от комплексна подкрепа за тяхното разрешаване.

8.9. Трудов пазар и безработица²³:

Таблица 12.

Безработица за община Лясковец и община Стражица

²³ По информация на Общините Лясковец и Стражица и Общинските планове за развитие

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

(Брой)					
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Общо за област Велико Търново	12 498	11 288	11 990	11 997	11 463
Общо за община Лясковец	448	425	585	695	412
Общо за община Стражица	1444	1221	1344	1338	1389

Информация за предприятия в община Лясковец по години за периода от 2011 г. до 2012 г.

Таблица 13.

	2011 г.	2012 г.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	316	327
Микро до 9 заети	31	30
Малки от 10 до 49 заети	12	12
Средни и големи над 50 заети	359	369

Таблица 14.

	2011 г.	2012 г.
	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	15 900	19 964
Микро до 9 заети	24 137	24 156
Малки от 10 до 49 заети	132 116	131 078
Средни и големи над 50 заети	172 153	175 198

Таблица 15.

	2011 г.	2012 г.
	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	25 394	31 222
Микро до 9 заети	30 620	30 436
Малки от 10 до 49 заети	178 374	204 919
Средни и големи над 50 заети	234 388	266 577

Таблица 16.

	2011 г.	2012 г.
--	---------	---------

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица	694	701
Микро до 9 заети	591	554
Малки от 10 до 49 заети	3 252	3 121
Средни и големи над 50 заети	4 537	4 376

Информация за предприятия в община Стражица по години за периода от 2011 г. до 2012 г.

Таблица 17.

	2011 г.	2012 г.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица - общо	291	289
Микро до 9 заети	263	262
Малки от 10 до 49 заети	22	21
Средни и големи над 50 заети	6	6

Таблица 18.

	2011 г.	2012 г.
	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица - общо	103304	116050
Микро до 9 заети	17408	20810
Малки от 10 до 49 заети	31638	34389
Средни и големи над 50 заети	54258	60851

Таблица 19.

	2011 г.	2012 г.
	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица - общо	133497	144062
Микро до 9 заети	29063	35739
Малки от 10 до 49 заети	36090	36891
Средни и големи над 50 заети	68344	71432

Таблица 20.

	2011 г.	2012 г.
	ХИЛ. ЛВ.	ХИЛ. ЛВ.
Групи предприятия според броя на заетите в тях лица - общо	1748	1770
Микро до 9 заети	532	563

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Малки от 10 до 49 заети	420	384
Средни и големи над 50 заети	796	823

Динамика на безработицата за периода 2007 г. - 2012 г. за община Стражица.

Таблица 21.

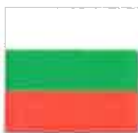
Година	Регистр. безр. лица	Регистр. безр. до 29 г. вкл.	Регистр. безр. с рег. > 1 год.	Равнище на безр.
2007 г.	1550	398	1135	21.31
2008 г.	1324	298	833	18.20
2009 г.	1243	279	543	17.09
2010 г.	1444	271	639	19.85
2011 г.	1221	217	569	23.05
2012 г.	1367	299	570	31.9

Динамика на безработицата за периода 2007 г. - 2012 г. за община Лясковец.

Таблица 22.

Година	Регистр. безр. лица	Регистр. безр. до 29 г. вкл.	Регистр. безр. с рег. > 1 год.	Равнище на безр.
2007 г.	542	59	339	7.1
2008 г.	463	42	234	6.1
2009 г.	549	63	137	7.2
2010 г.	351	47	137	4.6
2011 г.	566	85	81	9.5
2012 г.	585	98	95	9.8

В рамките на област Велико Търново община Стражица попада в зоната с трайно високо развито равнище на безработица, заедно с общините Елена, Златарица и Полски Тръмбеш. През последното десетилетие безработицата в община Стражица ежегодно поддържа стойности значително над средните за страната. По данни на бюро по труда, гр.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Горна Оряховица през 2012 г. лицата извън трудовия пазар са 31.9% от населението на общината срещу 10.4% в национален мащаб.

Добър показател от динамиката на безработицата е намаляването наполовина на дела на дълготрайно безработните лица от началото на анализирания времеви период. Като цяло обаче, високото равнище на безработица в общината е сериозен лимитиращ фактор за устойчивия растеж на територията.

Средно списъчният брой на заетите в община Лясковец е сравнително устойчив през периода 2008 г. - 2012 г., като изменението 2012 г. спрямо 2008 г. е в размер на 3,16%. Заетите в община Лясковец са 6,4% от всички заети в област Велико Търново за 2008 г., като е налице плавна тенденция на нарастване на съотношението и достига за 7,7% за 2012 г.

Заетите в средни и големи предприятия с над 50 заети в общината са около 70% от всички заети. За 2010 г. заетите в предприятия с над 250 човека персонал са 52,6%. За периода 2008 г. - 2012 г. заетите в микро предприятия с до 10 човека персонал са малко над 15%, а при малките предприятия - над 10%.

Най-голям дял заети - 67,7% за 2012 г. има в сектора Преработваща промишленост. Броят заетите в сектора за 2012 г. спрямо 2008 г. е по-малко с 7,75%, но не е налице ясно изразена тенденция. Броят на заетите в секторите Селско стопанство и Търговия и ремонт се увеличават устойчиво през целия период, като общото нарастване в Сектора селско стопанство е 122,09%, а за сектора Търговия и ремонт – 36,71%. Заетите в сектора търговия и ремонт за 2012 г. обхващат почти 20% от всички заети в общината.

Равнището на безработица в община Лясковец за периода 2006 г. - 2012 г. няма ясно изразена тенденция на развитие и не следва общите тенденции на промяна на индикатора на национално и областно ниво. През разглеждания период най-ниски нива на безработица са постигнати през 2009 г., като стойността ѝ е едва 4,6%, след което рязко се повишава и има устойчиви нива от над 9%. През 2014 година се регистрират ниски нива на средногодишна безработица за община Лясковец достигащи 6,9%.

Средната годишна работна заплата в община Лясковец е в размер съпоставим със средната за областта, но различието спрямо средната стойност за страната е значимо. Неблагоприятно за разглеждания индикатор е темпа на изменение на годишна база.

Докато средната годишна заплата за страната нараства с 7,7% за периода 2008-2012 г. (на ниво област средно годишното нарастване не 7,0%), за община Лясковец изменението е в размер на 4,1%. Това показва освен по-ниска база и значителна степен на изоставане на средната работна заплата спрямо средната за страната.

□ **Тенденции:**

- Запазване на тенденцията за сериозни различия в нивата на безработица в двете общини на територията на МИГ „Лясковец – Стражица“, като за община Лясковец има трайна тенденция за намаляване на безработните лица и достигане на нива по-ниски от средните за страната и областта;
- Увеличаване на групата на неактивните и необхванати от Бюрата по труда безработни лица, които попадат в сериозен риск от трайно изключване от трудовия пазар.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

SWOT АНАЛИЗ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ:

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ♣ Добре развито селско стопанство в сферата на зърнените култури; ♣ Традиции и добри условия за развиване на зеленчукопроизводство и овощарство; ♣ Наличие на структуроопределящи за местната икономика преработвателни предприятия; ♣ Наличие на добри транспортни комуникации от регионално, национално и международно значение; ♣ Оптимизирана образователна и социална инфраструктура; ♣ Развита система от публични услуги, удовлетворяваща местните потребности; ♣ Богато културно-историческо наследство; ♣ Благоприятно географско положение с преминаване на стратегически транспортни коридори – пътни и ЖП; ♣ Благоприятни почвено-климатични условия за развитие на селското стопанство; ♣ Силно и устойчиво развит сектор на преработващата промишленост, с приоритетно направление; ♣ Равнището на безработица е около средното за страната и под средното за областта; ♣ Добре функционираща Местна инициативна група в партньорство с община Стражица; ♣ Благоприятна екологична обстановка, въпреки развитието на сектора преработваща промишленост; ♣ Придобит опит в усвояването на средства финансирани от оперативните програми и други източници; ♣ Добре развити и пазарно ориентирани машиностроене, металообработване, хранително-вкусова, текстилна 	<ul style="list-style-type: none"> ♣ Неблагоприятна демографска картина; ♣ Висока безработица за територията на община Стражица; ♣ Висок дял на неграмотните и ниско образованите лица за територията на община Стражица; ♣ Липса на квалифицирани кадри; ♣ Неподдържани хидромелиоративни системи; ♣ Слабо развит горски сектор; ♣ Недоизградена и в лошо състояние техническа инфраструктура; ♣ Липсва туристическа инфраструктура; ♣ Сравнително по-ниско равнище на доходите в общината спрямо средното за страната; ♣ Стойности на основните икономически показатели по-ниски от средното за страната; ♣ Развитие на отрасли, които се характеризират предимно с по-ниски нива на заплащане; ♣ Силна концентрация на икономическата активност в един сектор и зависимост на общинската икономика от малко на брой големи предприятия; ♣ Негативна демографска тенденция; ♣ Значителни различия на дела на заетите и икономически активните в общинския център и периферията; ♣ Устойчива тенденция на увеличаване на броя на безработните до 29 години; ♣ Недоизградена канализационна мрежа в населените места; ♣ Липса на бизнес – подкрепящи структури (бизнес център или бизнес-инкубатор) за територията на общината за подпомагане на бизнеса;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

<p>промишленост, производството на хартия и картон, и на изделия за дома – радиатори, камини, отоплителни инсталации;</p> <ul style="list-style-type: none"> Добре развит малък и среден бизнес в сектора на търговията, услугите и преработвателната промишленост; Наличие на свободен сграден фонд и терени на територията, подходящ за инвестиции в производства; Възобновяване на характерни за района производства, с нови мощности, отговарящи на изискванията на ЕС – млекопреработване, преработка, производство на вино и хляб; Развита мрежа от организации - клубове на пенсионера, читалища, домове и др.; Наличие на материална база за реализация на културни дейности във всяко населено място от общината. 	<ul style="list-style-type: none"> Миграция сред специализираните кадри и млади хора; Липса на изградена туристическа инфраструктура, липса на организиран достъп до културно-исторически и природни места; Частично загубени външни пазари и редуцирано вътрешно потребление за фирмите от преработващата индустрия; Наличие на доста стари, но все още действащи технологии в преработвателната промишленост и опасност от свиване на традиционните производства; Недостатъчно организиран процес за консултиране на бизнеса и гражданското общество и неизградена и недостатъчно ефективна бизнес и пазарна инфраструктура; Липса на предприемаческа култура сред местното население в МИГ територията; Тенденция на застаряване на населението и снижаване на квалификацията на работната ръка в т. ч. застаряване на хората и самодейците, поддържащи културната дейност в двете общини.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> Разработване и изпълнение на мултифондова стратегия за местно развитие, чрез Местната инициативна група; Повишаване на обществения интерес към формите на алтернативен туризъм; Повишаване на изискванията за качество на хранителните продукти; Внедряване на финансови инструменти за подпомагане на малките земеделски стопанства и МСП; Въвеждане на по-ефективни производства на базата на иновации; Осигуряване на необходимия финансов ресурс от национални и международни 	<ul style="list-style-type: none"> Задълбочаване на миграционните процеси; Липса на инвестиционен интерес към общини извън градските агломерации; Поява на рискове от непредвидими природни и обществено-политически събития; Продължаване на негативните тенденции, свързани с изменение на климата; Влошаване на демографските характеристики и неблагоприятни миграционни процеси; Неблагоприятна икономическа ситуация, отразяваща се на размера на инвестиции на бизнеса и разкриването на работни места; Финансова невъзможност на общинските

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

<p>програми за реализация на проекти на територията на общината;</p> <ul style="list-style-type: none"> ♣ Използване на наличния финансов ресурс, вкл. През следващия планов период за подобряване на енергийната ефективност на публичния, производствения и частния сграден фонд; ♣ Диверсифициране на общинската икономика, вкл. чрез подкрепа за селското стопанство и развитие на икономически дейности в селата и развитие на индустриалните зони за привличане на нови инвестиционни инициативи; ♣ Наличие на финансиране за програми и допълващи дейности в сферата на културата, образованието, социалните услуги и човешките ресурси; ♣ Активизиране и оптимизиране работата на културните институции в страната чрез средищни центрове за местно развитие; ♣ Защита и гарантиране правата на работещите и здравословната работна среда за извършване на дейности; ♣ Обмен на добри практики, между регионално и международно партньорства в сферата на културата, образованието и социалната политика. 	<p>бюджети да осигуряват необходимото съфинансиране в процеса на усвояване на структурните и европейски фондове;</p> <ul style="list-style-type: none"> ♣ Липса на свеж паричен ресурс за реинвестиране на фирмите и липса на условия за подобряване на микроклимата на предприятията; ♣ Наличие на конкурентни производства, възнаграждения и социални придобивки за хората в близки до територията градове; ♣ Опасност от нефинансиране на планирани вече инфраструктурни проекти по европейските програми; ♣ Демотивация на населението и бизнеса в условията на рецесия и реална криза във финансовия, социалния, икономическия и др. сектори; ♣ Липса на компенсаторни механизми за справяне с последиците от настоящата финансова криза и прекратяване на инвестициите от страна на частния бизнес; ♣ Въведени високи изисквания от страна на Европейския съюз за качеството на продуктите; ♣ Липса на доверие сред обществеността в държавните институции, местната власт и гражданските организации; ♣ Глобалното затопляне и все повече увеличаващите се климатични промени като заплаха за развитието на земеделски дейности и продукция, природни бедствия на местно ниво.
---	---

♣ Основни икономически проблеми:

- липсата на средства за инвестиции, финансовата криза и ограниченията за общинските бюджети и бизнеса, които могат да доведат до забавяне на основни дейности в обхванатите общини, допълнително влошаване на инфраструктурата, услугите и социалната сфера;
- Затруднен достъп до липса на средства за инвестиции в селското стопанство и развитието на бизнеса;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

🔗 Основен географски проблем:

- наличието на близки големи градове с повече възможности, които винаги ще бъдат притегателна сила и по-лесна възможност за местното население и младите хора да намерят там реализации, вместо в родното място.
- увеличаване на броя на обезлюдени населени места, осочено на територията на община Стражица, където населението се състои от единици възрастни хора, без възможности да поддържат услуги в селото.
- липса на регулярен транспорт до общинския център за населените места на територията на община Стражица.

🔗 Основни социални проблеми:

- неравностойното положение на населението в селата на обхваната територия. Влошената възрастова структура на населението ще повиши необходимостта от по-адекватни и качествени социални услуги и здравеопазване на фона на масовото обедняване на населението.
- наличие на трайно безработни и изключени от трудовия пазар лица, които не са обхванати от системата за заетост, които не намират адекватна подкрепа за развитие на подходящи умения и мотивация за заетост;
- бързо нарастващ процент на застаряващо население, което има нужда от услуги за подкрепа за водене на независим живот.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

III. РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ ЧРЕЗ ПОДХОДА „ВОДЕНО ОТ ОБЩНОСТИТЕ МЕСТНО РАЗВИТИЕ”

В процеса на работа по Стратегията за местно развитие МИГ установи, че публично-частното партньорство е най-добрият работещ модел/инструмент за местно развитие, затова е важно МИГ да продължи да прилага подхода Лидер.

1. Водено от общностите местно развитие: Мултифондови стратегии за местно развитие.

Цели:²⁴

- Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността;
- Интегриран подход към околната среда, чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство;
- Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката;
- Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила;
- Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури;
- Подобряване на качеството на образование и повишаване квалификацията на населението.

2. Прилагане на BOMP:

Прилагането на подхода BOMP се извършва, чрез интегрирани и многосекторни стратегии за BOMP, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация.

BOMP получава подкрепа от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез ПРСР 2014-2020 г. и може да получи подкрепа и от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) чрез:

- Оперативна програма „Околна среда” за периода 2014-2020 г. (ОПОС);
- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” за периода 2014-2020 г. (ОПРЧР);
- Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” за периода 2014-2020 г. (ОПИК);
- Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” за периода 2014-2020 г. (ОПНОИР);

²⁴ Ръководство на ЕС за BOMP и представяне на BOMP в публични документални източници

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г. (ПМДР).

3. Финансово подпомагане чрез ВОМР:

- От ПРСР: за местните инициативни групи с население до 15 000 жители (включително) е предвиден максимален бюджет за изпълнение на проекти по стратегиите за местно развитие, финансирани по ЕЗФРСР, в размер до левовата равностойност на 1 000 000 евро, а за групи с по-голямо население – до левовата равностойност на 1 500 000 евро.
- От ОПРЧР: в размер до левовата равностойност на 760 000 евро.
- От ОПНОИР: в размер до левовата равностойност на 500 000 евро.
- От ОПИК: в размер до левовата равностойност на 500 000 евро, когато местната инициативна група обхваща територия до 15 000 жители; в размер до левовата равностойност на 1 000 000 евро, когато МИГ обхваща територия от 15 000 до 45 000 жители; в размер до левовата равностойност на 1 500 000 евро, когато МИГ обхваща територия над 45 000 жители.
- От ОПОС: максималният размер на финансиране на стратегия по програмата се определя в зависимост от размера на територията от мрежата НАТУРА 2000, за която се предвиждат дейности в тях. Максималният размер на средствата, необходими за изпълнение на консервационни мерки, съгласно Националната приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000, е 60 евро за 1 хектар. По изключение, разходите за хектар могат да надвишават посочената стойност с представяне на детайлна обосновка.

Максимален размер на публичния принос за проект към СМР:

- По ПРСР, ПМДР, ОПРЧР и ОПНОИР: левовата равностойност на 200 000 евро.
- По ОПОС: равностойността на 60 евро за хектар за консервационни дейности, финансирани от ОПОС. По изключение, разходите за хектар могат да надвишават посочената стойност с представяне на детайлна обосновка.
- По ОПИК: ще се определя от УО преди отваряне на всеки прием.

4. Капацитет на територията на МИГ за прилагане на Мултифондова стратегия за местно развитие.

МИГ „Лясковец-Стражица” обхваща всички 28 населени места на територията на общините Лясковец и Стражица.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

-Община Лясковец - 12664 жители

1. гр.Лясковец - 7891
2. с. Джулюница – 1708;
3. с.Добри дял – 889;
4. Драгижево – 809;
5. с.Козаревец – 843;
6. с.Мердана – 524.

-Община Стражица – 12331 жители

- 7.с.Асеново- 640
- 8.с.Балканци -132
- 9.с.Благоево- 342
- 10.с.Бряговица -409
- 11.с.Виноград- 564
- 12.с.Владислав-262
- 13.с.Водно-3
- 14.с.Горски Сеновец-266
- 15.с.Железарци-27
- 16.с.Кавлак-38
- 17.с.Камен-1508
- 18.с.Кесарево -1286
- 19.с.Лозен-353
- 20.с.Любенци-7
- 21.с.Мирово-167
- 22.с.Николаево-94
- 23.с.Нова Върбовка -242
- 24.с.Ново градище-81
- 25.гр.Стражица-4386
- 26.с.Сушица- 725
- 27.с.Теменуга-21
- 28.с.Царски извор-778

Общо население: 24 995 жители

МИГ „Лясковец-Стражица” е ЮЛНЦ, учредено на 22 март 2010 г. като резултат от изпълнени дейности по проект на подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони” от Програма за развитие на селските райони 2007 – 2013 г. По проекта е създаден капацитет за прилагане на подхода Лидер на територията на общините Лясковец и Стражица, регистрирана е МИГ, разработена е Стратегия за местно развитие съвместно с всички заинтересовани страни и представители на местната общност, извършени са богат набор от текущи информационни дейности, създаден е административен капацитет.

На 13.10.2011г., МИГ „Лясковец-Стражица” подписва Договор за одобрение на Стратегия за местно развитие с общ бюджет 4 000 000 лева по мярка 41 „Прилагане на стратегиите за местно развитие” и по мярка 431-1 „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегии за местно развитие” от приоритетна ос 4 „ЛИДЕР” на Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г.

Към днешна дата, МИГ приключил успешно своята Стратегия за местно развитие с постигнати основни стратегически цели: подобряване на качеството на живот в територията, чрез разнообразяване на възможностите за заетост, повишаване на качеството на услугите за населението и укрепване културните традиции на местната общност, засилване конкурентоспособността на земеделските стопанства и преработените в тях продукти, за по-добра пазарна реализация; подобряване капацитета на местната общност за управление развитието на територията, чрез ЛИДЕР подхода.

За 4 годишен период на прилагане на Стратегията за местно развитие МИГ е изпълнил 97% от предвидения бюджет за инвестиции в общо 10 мерки от ПРСР.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Това сериозна мотивация и заявка за надграждане на постигнатите резултати, поддържане и разширяване на създадения капацитет на територията на МИГ, разработването на Мултифондова стратегия за местно развитие, която ще има целенасочени дейности за постигане на социалното приобщаване и намаляване на бедността, за съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, за използване потенциала на културното наследство, за фокусиране върху иновациите и насърчаване на устойчивата и качествена заетост.

Местните инициативни групи са инструмента за прилагане на подхода Лидер/Водено от общностите местно развитие в Програма за развитие на селските райони 2014-2020г. и реализиране на Мултифондови стратегии за местно развитие.

Територията на общините Лясковец и Стражица притежава добри ресурси и условия за успешна работа по подхода Лидер през новия програмен период именно с изпълнението на Мултифондова стратегия за местно развитие.

Новото лице на подхода Лидер-Водено от общностите местно развитие определя още по-важна и още по-активна роля на представителите на общностите за местно развитие, важно е тяхното включване, привличане и съпричастност за съвместно използване на всички новосъздадени възможности.

МИГ има създаден добре обучен и структуриран административен екип, както и е създаден добър капацитет сред членовете на УС и КС за работа по бъдеща Стратегия за местно развитие.

МИГ се ползва с добра репутация и доверие на своята територия, местните заинтересовани страни продължават да имат идеи и очаквания, които биха се реализирали с една нова и по-разширена Стратегия - мултифондова.

МИГ смята, че с натрупания опит и създадения капацитет на своята територия има реален шанс да надгради постигнатите резултати с по-разширени/интегрирани интервенции. МИГ е идентифицирал над 50 нови проектни идеи за новия програмен период, както и наличието на бенефициенти, за които имаше недостиг на средства по Стратегията за местно развитие.

МИГ привлече за участие в подготвителните дейности за нова Стратегия за местно развитие нови заинтересовани страни от стопанския и нестопанския сектор.

Новата Стратегия за местно развитие на МИГ ще даде устойчивост на постигнатите до момента резултати и надграждане със следващи инвестиции, вкл. иновации във всеки сектор на въздействие.

4.1. Постигнати резултати чрез прилагане на Еднофондова стратегия за местно развитие за периода 2010 - 2015 г., финансирана само от Програма за развитие на селските райони чрез Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони²⁵:

Общата цел на изпълнената Стратегията за местно развитие е да се допринесе за устойчивото развитие и повишаване на качеството на живот на територията на „МИГ Лясковец - Стражица”, чрез използване на подхода „ЛИДЕР” за разнообразяване на

²⁵ Финална оценка за прилагане на СМР на МИГ, 2015г.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

икономическите дейности, опазване на природата и селското наследство и развитие на висококачествени услуги, отговарящи на нуждите и очакванията на местните хора.

В периода 2010 - 2015 г. МИГ си е поставил следните стратегическите цели:

- Подобряване на качеството на живот в територията, чрез разнообразяване на възможностите за заетост, повишаване на качеството на услугите за населението и укрепване културните традиции на местната общност;
- Засилване конкурентоспособността на земеделските стопанства и преработените в тях продукти, за по-добра пазарна реализация.
- Подобряване капацитета на местната общност за управление развитието на територията, чрез ЛИДЕР подхода.

ПРИОРИТЕТИ.

Първа стратегическа цел	П 1.1. Разнообразяване на възможностите за заетост.
	П 1.2. Повишаване на качеството на услугите.
	П 1.3. Укрепване на местната общност и съхраняване на традициите.
Втора стратегическа цел	П 2.1. Модернизация на земеделските стопанства и преработените в тях продукти.
	П 2.2. Подобряване на човешкия потенциал за по-добра пазара реализация.
Трета стратегическа цел	П 3.1. Насърчаване развитието на МИГ като ефикасно действаща структура за управление развитието на територията.
	П 3.2. Насърчаване капацитета на местната общност за участие в процесите а развитие на територията.

За периода на изпълнение на СМР, МИГ е одобрил, а ДФЗ е финансирал **57 бр. проекти**, подадени от бенефициенти от територията по 9 от мерките на ПРСР.

За изпълнение на целите и приоритетите в Стратегията за местно развитие МИГ е прилагал следните мерки:

- М111. Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания;
- М121. Модернизиране на земеделските стопанства;
- М311. Разнообразяване към неземеделски дейности;
- М312. Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- M313.** Насърчаване на туристическите дейности;
- M321.** Основни услуги за населението и икономиката в селските райони;
- M322.** Обновяване и развитие на населените места;
- M323А.** Опазване и подобряване на селското наследство;
- M323Б.** Опазване и подобряване на културното наследство;
- M331.** Обучение и информация по ос 3.

Изводи от Оценката на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите от изпълнението на СМР на „МИГ - Лясковец - Стражица”:

- Екипът на МИГ много добре успява да администрира изпълнението на СМР, като навреме прехвърля средства от неатрактивните за бенефициентите мерки, като 111, 311, 313, 323А и 331, към мерките към които има интерес и подадени проекти, като 121, 323Б и др.;
- Намерен е баланс при усвояването на средствата на СМР между бенефициенти от двете общини в състава на МИГ (за справка таблица 27 по-долу) ;
- МИГ не успява в пълна степен да включи НПО сектора в процеса на реализация на СМР. Налице са пропуснати възможности по мерки от СМР, от които не са се възползвали партньорите от сектора. За справка при първоначално заложените 25% за НПО сектора, са усвоени само 7,65 % ;
- Стопанския сектор е големия печеливш от изпълнението на СМР, защото успява да се възползва от слабия интерес на гражданския сектор и усвоява 48,80 % от бюджета на СМР при първоначално заложен 25%.
- Публичният сектор най-балансирано усвоява средствата, заложен в СМР, което говори за добра работа на двете общински администрации в състава на МИГ.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

4.2. Капацитет на МИГ за прилагане на Еднофондова стратегия за местно развитие за периода 2016 - 2020 г.:

Стратегията за ВОМР допринася и за постигане на специфичните цели по отношение на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони²⁶:

- Развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес;
- Развитие на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и между секторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес;
- Развитие на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие;
- Развитие на териториална идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер.

Цели на ВОМР:

- Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността;
- Интегриран подход към околната среда чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, включително дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство;
- Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката;
- Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила;
- Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително, чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури;
- Подобряване на качеството на образованието и повишаване квалификацията на населението.

Общата селскостопанска политика (ОСП) претърпя през годините пет големи реформи. На практика те поставят пред ОСП нови цели²⁷:

- Икономически - гарантиране на продоволствената сигурност чрез жизнеспособно селскостопанско производство, подобряване конкурентоспособността и разпределението на ползите в рамките на веригата за предоставяне на храни;
- Екологични - устойчиво използване на природните ресурси и борба с изменението на климата;
- Териториални - осигуряване на икономическата и социалната динамика в селските райони.

²⁶ Наредба 22/14.12.2015г. на МЗХ

²⁷ Информационен материал „Общата селскостопанска политика на Европейския съюз 2014 – 2020“, Економедия

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

Общата рамка на ОСП за периода 2014 - 2020 г. се отнася до по-интегриран, целенасочен и териториален подход за развитието на селските райони.

Мерките за селските райони се координират с тези за останалите структурни фондове.

Големият набор от съществуващи инструменти в рамките на втория стълб на ОСП се опростява, за да се съсредоточи върху подпомагането на конкурентоспособността, иновациите, селското стопанство, основано на знания, навлизането на млади земеделски стопани, устойчивото управление на природните ресурси и балансираното териториално развитие.

За да осигури устойчиво развитие за селските райони, вторият стълб на ОСП след 2013 г. се съсредоточава върху шест приоритета:

- Трансфер на знания и иновации в селското и горското стопанство и селските райони;
- Жизнеспособност на земеделските стопанства, конкурентоспособността на всички видове селско стопанство във всички региони и насърчаването на новаторски селскостопански технологии и устойчиво управление на горите;
- Организация на хранителната верига, включително преработването и пазарната реализация на селскостопански продукти, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство;
- Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство;
- Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и преминаването към нисковъглеродна икономика в селското и горското стопанство и сектора на храните;
- Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони.

При разработване на Еднофондова стратегия за местно развитие, МИГ може да включи следните мерки, които надграждат прилаганите до сега 9 мерки от ПРСР 2007 – 2013 г.:

- Подмярка 4.1. „Инвестиции в земеделски стопанства”;
- Подкрепа се предоставя за материални и нематериални инвестиции в новосъздадени и съществуващи земеделските стопанства за покриване нуждите на същите, съобразени с техният капацитет;
- Подмярка 4.2 . „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”;
- Подкрепа се предоставя за новосъздадени и съществуващи предприятия за инвестиции в материални и/или нематериални активи подобряващи цялостната дейност на предприятията;
- Подмярка 6.4. — подкрепа за инвестиции в установяването и развитието на неселскостопански дейности. Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към: Развитие на туризъм (изграждане и

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги), производство или продажба на продукти, развитие на услуги във всички сектори, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление, развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности;

➤ **Подмярка 7.2.** Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства, реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура, изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони;

➤ **Подмярка 7.5.** Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа инфраструктура. Предоставя се безвъзмездна финансова помощ за следните допустими за подпомагане дейности по подмярката: изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на туристически информационни центрове, изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на посетителските центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство, изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на центровете за изкуство и занаяти с туристическа цел, изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции, които са свързани с местното природно, културно и/или историческо наследство и предоставящи услуги с познавателна или образователна цел, изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристическа инфраструктура (информационни табели и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, съоръжения за безопасност, вело алеи и туристически пътеки);

➤ **Подмярка 7.6.** Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата.

В рамките на тази подмярка се предоставя безвъзмездна финансова помощ за дейности за възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение, в това число и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства.

МИГ може да надгради постигнатите цели в предишната изпълнена Стратегия за местно развитие със следните нови цели:

➤ **Ефективно социалното приобщаване, намаляване на бедността и устойчиво икономическото развитие на територията на общините Лясковец и Стражица;**

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Развитие на жизнеспособно земеделие, конкурентно селско стопанство и насърчаване на новаторски селскостопански технологии, преработване и пазарна реализация на селскостопански продукти;
- Развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес;
- Развитие на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот, чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес;
- Развитие на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие;
- Развитие на териториална идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер.

4.3. Капацитет на МИГ за прилагане на Мултифондова стратегия за местно развитие за периода 2016 – 2020 г.:

Прилагането на подхода ВОМР се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за ВОМР, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация.

ВОМР получава подкрепа от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), чрез ПРСР 2014 - 2020 г. и може да получи подкрепа и от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) чрез:

- Оперативна програма „Околна среда” за периода 2014 - 2020 г. (ОПОС);
- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” за периода 2014 - 2020 г. (ОПРЧР);
- Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” за периода 2014 - 2020 г. (ОПИК);
- Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” за периода 2014 - 2020 г. (ОПНОИР);
- Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014 - 2020 г. (ПМДР).

Финансовата помощ е безвъзмездна и е предназначена за дейности, които допринасят за постигане на целите на подхода ВОМР²⁸:

- Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността;
- Интегриран подход към околната среда чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, включително дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство;

²⁸ Наредба 22/14.12.2015г. на МЗХ и Информационен материал „Общата селскостопанска политика на Европейския съюз 2014 – 2020“, Економедия

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката;
- Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила;
- Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително, чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури;
- Подобряване на качеството на образованието и повишаване квалификацията на населението.

Заданието си поставя следните задачи:

- ↔ Да се формират мнения и обосновани заключения, които да послужат за вземане на решение относно избора за разработване на Еднофондова или Многофондова стратегия за местно развитие.
- ↔ Да се анализират и оценят нуждите и потенциала за развитие на територията по подхода Водено от общностите местно развитие.
- ↔ Да се създадат база данни с характеристики на територията на МИГ.
- ↔ Да се анализира готовността на заинтересованите страни и сектори на територията на МИГ за прилагане на Мултифондова стратегия за местно развитие.
- ↔ Да се направи оценка на ресурсите за социални иновации и конкурентоспособност.

Мултифондовата стратегия на МИГ „Лясковец-Стражица“ в зависимост от местния потенциал и оценените местни ресурси може да допринася за постигане на специфичните за всяка програма цели, а именно:

➤ По отношение на ЕЗФРСР:

- а) развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес;
- б) развитие на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот, чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес;
- в) развитие на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие;
- г) развитие на териториална идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер.

➤ По отношение на ОПИК:

- а) инвестиции за повишаване на капацитета на МСП за пазарно развитие, производителността на труда и намаляване на енергоемкостта и ресурсоемкостта на производството на тези територии;
- б) насърчаване на иновационната активност, разработването и внедряването на иновации

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

от и на тези територии, както и насърчаване на частните инвестиции в научни изследвания и иновации;

в) подобряване на достъпа до финансиране на МСП и насърчаване създаването на нови устойчиви предприятия, които да осигуряват заетост на местното население и възможности за повишаване на доходите му.

➤ По отношение на ПМДР:

а) добавяне на стойност, създаване на работни места, привличане на младите хора и насърчаване на иновациите на всички етапи от веригата за доставка на продукти от риболов и аквакултури;

б) подпомагане на диверсификацията в рамките на риболова с търговска цел или извън него, ученето през целия живот и създаването на работни места в райони за рибарство и аквакултури;

в) подобряване и използване на екологичните дадености на районите за рибарство и аквакултури, включително операции за смекчаване на въздействието от изменението на климата;

г) насърчаване на социалното благополучие и културното наследство в районите за рибарство и аквакултури, включително рибарството, аквакултурите и морското културно наследство;

д) засилване на ролята на рибарските общности в местното развитие и управлението на местните ресурси в областта на рибарството и морските дейности.

➤ По отношение на ОПОС 2014 - 2020 г. - подобряване и поддържане на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000.

➤ По отношение на ОПРЧР:

а) преодоляване на силно изразени негативни процеси в обхванатите територии по отношение на пазара на труда и социалното включване;

б) устойчива и качествена заетост за уязвими групи;

в) мобилност на работната сила, както и повишаване квалификацията на населението за по-голямо съответствие на уменията на търсещите работа с нуждите на бизнеса;

г) подобряване качеството на работните места и квалификацията и уменията на заетите;

д) подобряване достъпа до социални услуги на различни групи социално изключени или в риск от социално изключване лица.

➤ По отношение на ОПНОИР:

а) повишаване на качеството на училищното образование в малките населени места;

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- б) подобряване на достъпа до училищно образование в малките населени места;
- в) намаляване броя на необхванатите от образователната система, на отпадащите от училище и на ранно/преждевременно напусналите училище.

✎ За една територия се одобрява една стратегия за ВОМР, подкрепена от повече от един фонд, като включването на мерки, финансирани от ЕЗФРСР в нея е задължително.

Максималният размер на общия публичен принос в бюджета на една стратегия за ВОМР от:

✎ Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. е в размер до левовата равностойност на:

- а) 1 000 000 евро, когато МИГ обхваща територия с население от 10 000 до 15 000 жители (включително);
- б) 1 500 000 евро, когато МИГ обхваща територия с по-голямо население от посоченото в б. „а“.
- в) 50 000 евро, когато стратегията за ВОМР се прилага от МИРГ.

✎ Програмата за морско дело и рибарство е в размер до левовата равностойност на:

- а) 1 500 000 евро, когато стратегията за ВОМР се прилага от МИРГ и е подкрепена от ЕФМДР и от един или повече от посочените в чл. 2, ал. 2 от фондове;
- б) 50 000 евро, когато стратегията за ВОМР се прилага от МИГ.

✎ Оперативна програма „развитие на човешките ресурси” е в размер до левовата равностойност на 760 000 евро.

✎ Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” е в размер до левовата равностойност на:

- а) 500 000 евро, когато МИГ обхваща територия с население от 10 000 до 15 000 жители;
- б) 1 000 000 евро, когато МИГ обхваща територия с население от 15 001 до 45 000 жители включително;
- в) 1 500 000 евро, когато МИГ обхваща територия с над посоченото в б. „б“ население.

✎ Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” е в размер до левовата равностойност на 500 000 евро.

**„Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони:
Европа инвестира в селските райони”**

- Оперативна програма „Околна среда” 2014-2020 г. е в размер до левовата равностойност на 60 евро за 1 хектар при изпълнение на консервационни мерки, съгласно Националната приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000. Максималният размер на финансиране на една стратегия се определя в зависимост от размера на територията от мрежата НАТУРА 2000, за която се предвиждат инвестиционни дейности.